



Kecskeméti Corvin Mátyás Általános Iskola
Kertvárosi Általános Iskolája

Etika helyi tanterve
5–8. évfolyam számára

Készítette: Kulcsár Marianna

Kertvárosi Általános Iskola helyi tantárgyi tanterve

Etika 5-8. évfolyam számára

Készült a Kormány 5/2020. (I. 31.) Korm. rendelete a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról szóló 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet módosítása melléklet Kerettanterv az általános iskola 5-8. évfolyamára Etika megnevezésű kerettanterv előírásainak megfelelően

Az etika tantárgy **alapvető célja** az egyéni és közösségi identitás formálása, stabilizálása, az egyének és a csoportok közti együttműködés megteremtése. Ehhez járulnak hozzá a kulturális hagyományokban gyökerező erkölcsi elvek, a társas szabályok megismertetése, az egyén gondolkodásában formálódó, szocio-emocionális készségek fejlesztése.

A tantárgy magába foglalja az ember fontos viszonyulásait társaihoz, közösségeihez, környezetéhez és önmagához. Ezzel olyan szintézist kínál a tanulónak, amelyben eddigi személyes tapasztalatait és a más területeken megszerzett ismereteket reflektív módon vizsgálja. A tartalom szorosan kötődik más tantárgyak fejlesztési területeihez is.

Az erkölcsi nevelés **fő célja** a tanuló erkölcsi érzületének és erkölcsi gondolkodásának fejlesztése, a tanuló segítése a társas szabályok, a viselkedésminták azonosításában és saját alakuló értékrendjének tudatosításában.

Az etika tantárgy felkészíti a tanulót az egyéni életvezetésének és társas környezetének erkölcsi szempontból történő mérlegelésére, miközben saját tudását vizsgálja és fejleszti. Eszközei a kérdezés, a rejtett nézetek és a dilemmák feltárása, az érvelés, a meggyőzés, a meggyőződés, a társadalmi normák és a közösségi értékek értelmezése.

A tanulóközösség tevékenységei mintát nyújtanak arra, hogy milyen értékek és viselkedésmódok segítik vagy akadályozzák az együttműködést, milyen érzelmi-, érték- vagy érdekkonfliktusok jelenhetnek meg, milyen megoldási módok a legmegfelelőbbek.

Az ajánlott tantárgyi tartalmak és tanulói tevékenységek olyan képességeket is fejlesztenek, melyek a tanulót az életvezetésében tudatosabbá, társai és környezete problémái iránt érzékenyebbé tehetik, erősítik identitását, aktív társadalmi cselekvésre készítetik és segítik a nehéz helyzetek megoldásában.

Az etika tantárgy a Nemzeti alaptantervben rögzített kulcskompetenciákat az alábbi módon fejleszti:

A tanulás kompetenciái: A tantárgy keretében alkalmazott módszerek elősegítik az aktív tanulóvá válást, a tanulás tervezését, az egyéni tanulási stílus kialakítását és a tanulási útvonalak felfedezését, a mérlegelő gondolkodást, a belső motiváción nyugvó cselekvést, a célok elérése iránti elkötelezettséget, a metakognitív stratégiák alkalmazását.

Kommunikációs kompetenciák: A kommunikációs kompetenciák formálása során a tanuló gyakorolja az érzelmek kommunikálásának, az empátián nyugvó értő figyelemnek, az álláspontok asszertív megjelenésének, az erőszakmentes kommunikációnak, az adatokra

támaszkodó érvelésnek és a megfelelő vitakultúrának, valamint a társas konfliktusok kezelésének kommunikációs technikákat igénylő változatait.

A digitális kompetenciák: A digitális kompetenciák fejlesztését támogatja a hiteles forrásokon alapuló kutatómunka végzése, a projektmunkák szervezése, megvalósítása, az elvégzett feladatok digitális eszközökkel történő bemutatása. A virtuális térben kialakult közösségek tagjainak viselkedését befolyásoló etikai szabályok felismerése és elemzése. A digitális önkifejezés, a közösségi oldalakon történő önmegjelenítés, az információk kezelése. A tartalom digitális megosztásával kapcsolatos etikai kérdések köre számtalan fejlesztési lehetőséget rejt magában.

A matematikai, gondolkodási kompetenciák: A gondolkodási készségeket fejlesztik azok a tanulási tevékenységek, amelyek különböző élethelyzetek, információforrások, médiatartalmak elemzését igénylik. A különböző esettanulmányi példákban és a valóságos élethelyzetekben felmerülő etikai problémák, konfliktusok és a szabályok felismerése közben a tanuló elemző, problémamegoldó, mérlegelő gondolkodás alkalmazásával vizsgálja az események bekövetkezésének feltételeit. Átalakítja a szerzett információt, következtetéseket von le, magyarázatot keres, rendszerezést végez.

A személyes és társas kapcsolati kompetenciák: A tantárgy támogatja az önismereten alapuló önszabályozás és önfejlesztés megvalósítását, a lelkiismeretesség, az alkalmazkodóképesség, a kezdeményezőkészség, az elkötelezettség kialakulását, és a teljesítmény javítására való törekvést. A gyakorlatok során az érzelmek felismerésének és kifejezésének, az érzelmi állapotok szabályozásának, a társas helyzetek észlelésének, a konfliktusok kezelésének és a döntéshozatali készségeknek a fejlesztése válik hangsúlyossá.

A kreativitás, a kreatív alkotás, önkifejezés és kulturális tudatosság kompetenciái: A tanulók önállóan vagy csoportosan lehetőséget kapnak a kreatív alkotások tervezésére, készítésére, projektfeladatok szervezésére, kivitelezésére. A szocio-emocionális készségek fejlesztése drámajátékkal, szerepjátékkal valósul meg, az érzelmek kifejeződése zenei produkciókban, vizuális alkotásokban ölt testet. A tudatosság erősítését segítik elő azok a feladatok, amelyekben kulturális hagyományok megismerésére kerül sor.

Munkavállalói, innovációs és vállalkozói kompetenciák: A tantárgy az önismeret fejlesztése révén segíti a tanulók jövőképeinek kialakítását, felkészíti őket a munka világára. Ugyanakkor erősíti a hosszú távú célkitűzéseket, a személyes jövőtervezést, az életpálya-építést, a döntéshozatalt, az életvezetést, a pénzügyi tudatosságot, és a tudatos önfejlesztést.

Az etika kerettanterv főbb pedagógiai alapelvei:

- A tanulók komplex személyiségfejlesztése, értelmi, érzelmi formálás és a cselekvésre buzdítás.
- A teljes személyiség aktivizálása a belső motiváció felkeltése és ébren tartása.
- Célrendszere és ajánlásai élményt adók, személyiséget, meggyőződést formálók.

- A tananyagok kiválasztása és annak megvalósítása során figyelembe veszi az egyes korosztályok tipikus életkori sajátosságait és lehetséges élethelyzeteit. Valamint lehetőséget kíván adni a tanulók és tanulócsoporthoz egyéni sajátosságai szerinti differenciálásra.
- Az aktív, cselekvő viselkedés, magatartás megélésére ösztönzi a diákokat a különböző élethelyzeteiben.
- Fontosnak tartja a nevelés három színterét (család, iskola, társadalom).
- Ebben a tantervben elsődleges az érzelmi, érzületi nevelés, a morális fejlesztés, amely során a gyermekek cselekedtetése, meggyőződésének formálása elengedhetetlenül szükséges a lelkiismeretes magatartás megszilárdulása érdekében.
- A nevelés mindig egy társadalmi közegben történik, így a nemzeti értékeink megismerése és megőrzése alapfeladat.
- A munkaformák között fontos szerepet tölt be a kooperatív csoportmunka, az egyéni és csoportos projektfeladatok szervezése, az egész csoportot bevonó beszélgetések. A hatékony munkavégzés érdekében közös szabályok felállítása javasolt. A tanuló munkáiból összeállított portfólió is az értékelés alapja lehet. A feladatok megtervezésénél és kivitelezésénél a tanulók igénybe vehetik a digitális eszközöket is.

A tanulási tevékenység értékelése alapvetően a fejlesztő értékelésre épül. A kooperatív tanulási tevékenység alkalmával az önértékelésről a társértékelésre, illetve a csoport együttműködésének az értékelésére kerülhet a hangsúly.

Az etika tanítása nagyfokú empátiát, sokirányú ismeretet, adaptivitási készséget és rugalmasságot igényel a pedagógustól, aki szakmailag kompetens személy, fejlődés-lélektani, pedagógiai, szakdidaktikai és módszertani felkészültséggel rendelkezik. Tisztában van az alapelvekkel, melyeknek szellemiségében tanít. Együttműködik azokkal, akikkel munkatársi kapcsolatban van (szülők, osztályfőnök, igazgató, tanárok, stb.)

Tantárgy feladatai

Az etika alapvető *feladata* az erkölcsi nevelés, a gyerekek közösséghez való viszonyának, értékrendjüknek, normarendszerüknek, gondolkodás- és viselkedésmódjuknak a fejlesztése, alakítása. A multidiszciplináris jellegű tantárgy legfontosabb pedagógiai jellemzője ezért az értékek közvetítése, valamint az, hogy társadalmunk közös alapvető normái egyre inkább a tanulók belső szabályozó erőivé váljanak.

A tantárgy *középpontjában* a formálódó gyermeki személyiség áll – testi, szellemi és lelki értelemben. Ez határozza meg a tanulás-tanítás folyamatát, illetve a tartalmi szerkezetet. Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata, valamint hazánk Alaptörvénye rögzíti az ember elidegeníthetetlen jogát az élethez és a szabadsághoz, következésképpen az etika a személy egyediségét és méltóságát helyezi középpontba. Erre az alapelvekre kell épülnie minden társas kapcsolatnak és közösségi szerveződésnek. Az etika magába foglalja az ember minden fontos viszonyulását – önmagához, társaihoz és közösségeihez, környezetéhez és a világhoz –, mert

ezek alapozzák meg azt az értékrendet, amelyre az ember döntései során támaszkodhat. Feladat, hogy a foglalkozások azonos erővel hassanak a különböző szociális körülmények között élő, kulturális és etnikai szempontból eltérő csoportokhoz tartozó gyerekek fejlődésére.

Az etika tanulása során elemi értékek fokozatosan értékrenddé, többé-kevésbé koherens, folyamatosan formálódó meggyőződéseké állnak össze, amelyek később meghatározó módon befolyásolják a felnőttkori életmódot, életfelfogást és életminőséget.

A cselekedetek és az elmulasztott cselekedetek, a társadalmi teljesítmények megítéléséről azonban csak akkor folyhat értelmes párbeszéd, ha léteznek olyan *erkölcsi alapelvek*, amelyeket a nagy többség mértékadónak tart. Az értékrelativizmus elkerülése érdekében fontos tehát hangsúlyozni, hogy az etika tantárgy azoknak az alapértékeknek a megerősítésére törekszik, amelyek összhangban állnak az egyetemes és európai emberi értékrenddel, amely az Alaptörvényből is kiolvasható.

A különböző társadalmakban azonban a közösnek tekinthető értékek és normák értelmezése nem egészen egységes, – különösen akkor nem, ha ezek konkrét helyzetekben ütköznek egymással, vagy sajátos érdekek befolyásolják a róluk való gondolkodást. Ezért az értékek és a normák megítélése minden korban gyakran képezte *vita és egyeztetés* tárgyát a közösségeken belül – és sokszorosan így van ez napjainkban, amikor a környezet a korábbiaknál kevesebb biztos tájékozódási pontot kínál a fiatalok számára. A *magatartást befolyásoló értékek/erények* egy része személyes jellegű, mivel az énnel és az identitással áll kapcsolatban. Ezeket az értékeket, illetve erényeket az etika órákon erősíteni kell. Más részük interperszonális – másokra és a hozzájuk fűződő kapcsolatainkra vonatkozik. S megint más részük alapvetően társadalmi jellegű – közösségeinkhez és környezetünk egészéhez kapcsolódva fontos szerepet játszik abban, hogy világunk élhető és utódainkra is átörökíthető maradjon.

Az *erkölcsi érzék*, illetve mélyebb szinten a *lelkiismeret* fejlesztése azt jelenti, hogy képessé tesszük gyermekeinket arra, hogy olyan értékeket erősítsenek meg magukban, amelyek egyszerre igazodnak az alapvető erkölcsi értékekhez, valamint saját és közösségeik érdekeihez, miközben fejlődnek bennük azok a pozitív belső késztetések, illetve erények, amelyek segítenek a jó és a rossz felismerésében, az elkövetett hibák kijavításában, a büntudat kezelésében.

Értékeken alapuló, *felelős döntést* azonban csak szabadon lehet hozni, aminek előfeltétele az autonómia. Az erkölcsi nevelés kitüntetett célja ezért az önálló és felelős gondolkodás, valamint a tudatos cselekvés kialakulásának elősegítése. Ugyanilyen fontos jellemzője a felelős magatartásnak az *empátia*, a másik ember helyzetének megértése és átérzése. Az erkölcsi nevelés alapvető feladata ezért a másokkal való törődés, a *szolidaritás* képességének erősítése is. S végül a felelős cselekvés harmadik elengedhetetlen összetevője az a képesség, hogy elvont, egyetemes nézőpontból is rá tudjunk tekinteni a dolgokra. Ebből a szempontból az erkölcsi nevelés fő feladata az *igazságosság* és a *méltányosság* elvének megértetése és elfogadtatása a gyerekekkel. A nevelés e három területének ugyanakkor szerves részét képezi az *érzelmi intelligencia* fejlesztése is, amely a viselkedést a kognitív szint alatt – e szintnél erősebben – befolyásolja, s amelynek hiánya, illetve fejletlensége elemi akadálya lehet a kívánatos értékek bensővé válásának.

Az iskolai tanulásra jellemzően az etika is számos ismeretet közvetít, a tantárgy felépítése azonban nem elsősorban ismeret-, hanem *érték- és fejlesztésközpontú*. A fejlesztés célja a

magatartást meghatározó erkölcsi kategóriák jelentéstartalmának évről évre való gazdagítása, az életkornak megfelelő szinten való megtapasztalása, tudatosítása, illetve szükség szerinti újrendezése. Mindennek személyes tapasztalatokon, reflexiókon és véleményalkotáson kell nyugodnia. A tananyag felépítése ezért nem lineáris, hanem *spirális szerkezetű*. Az életkornak megfelelő részművek és tevékenységek háttérben évről évre ugyanazok a nagy tematikai egységek térnek vissza – más-más konkrét előfordulási szinten, más-más hangsúlyokkal –, építve a korábbi tapasztalatokra, kiegészítve és szintetizálva őket. A kétéves szakaszokon belül azonban sem a nagy témakörök, sem pedig a részművek tantervi egymásutánja nem jelent előírt sorrendet. Az, hogy melyik kérdéskör mikor kerüljön sorra, leginkább helyben, a tanulócsoporthoz ismeretében határozható meg.

A tananyag tartalma inkább épül a hétköznapi életből merített és oda visszacsatolható tapasztalatokra és *személyes élményekre*, mint elméleti jellegű ismeretekre. Ezeket természetes módon egészíthetik ki az életkornak megfelelő erkölcsi kérdéseket felvető történetek, mesék, mondák, irodalmi vagy publicisztikai szövegek, filmek vagy digitális formában elérhető egyéb tartalmak. Az etika a tanulóknak nem közlések befogadóiként, hanem a tanulási folyamat aktív – kérdező, mérlegelő, próbálkozó, vitatkozó és útkereső – résztvevőiként tekint.

Mivel az erkölcsi nevelés már kisgyermekkorban, a családban elkezdődik, majd az óvodában és egyre táguló környezeti hatások között folytatódik – ideértve a kortársi csoportokat és a médiát is –, a gyerekek sem az első napon, sem pedig a későbbiekben nem „tisztalapként” lépnek be az iskola kapuján. Valamilyen ösztönösen és/vagy tudatosan már meglévő erkölcsi rendet hoznak magukkal. Ezzel összhangban vagy ezzel vitatkozva kell megpróbálni segítséget nyújtani nekik ahhoz, hogy el tudjanak igazodni az egymásnak sokszor ellentmondó értéktartalmú információk, üzenetek között, illetve hogy választást igénylő helyzetekben lelkiismeretük szavára hallgatva, morálisan helyes döntéseket tudjanak hozni.

Mivel ez sohasem jön létre a gyerekek személyes megérintődése és elhatározása nélkül, a *pedagógus feladata* nem erkölcsi kinyilatkoztatások megfogalmazása, az erkölcsi jóval kapcsolatos ismeretek vagy egyes értékek verbális hangoztatása, hanem elsősorban a figyelem ráirányítása a különböző élethelyzetek morális vonatkozásaira, a kérdés, a gondolkodás és az állásfoglalás bátorítása, a szabad beszélgetések, valamint a nézőpontváltást gyakoroltató szerepjátékok és viták moderálása. Nem lehet azonban eléggé hangsúlyozni – különösen az általános iskolai korosztály esetében –, hogy az eredmény döntő mértékben nem a közlések tartalmán, hanem a közvetítés módján múlik. Egy hiteles felnőtt, akinek értékekkel kapcsolatos nézetei összhangban vannak a tetteivel, csupán a *példája révén* erősebb és maradandóbb erkölcsi hatást tud gyakorolni a gyerekekre, mint mások a szavaikkal.

Az erkölcsi tanulást számos pedagógiai *módszer* és tevékenység segítheti, amelyek legfontosabb közös jellemzője az *élményszerűség*, a fizikai, szellemi és lelki értelemben vett cselekvő tanulói részvétel. Az etikaórák kitüntetett munkaformája lehet sok egyéb mellett: a szabad beszélgetés, az önkifejező alkotás, a vita, a szerepjáték, a megfigyelés, a kérdés, a rendszerezés és az elemzés, valamint az iskolai és a helyi közösség életébe, esetleges problémáinak megoldásába, a különböző szintű kulturális és közösségi értékteremtésbe való tevékeny bekapcsolódás. Az erkölcsi nevelés jó lehetőségeit kínálják ugyanakkor az olyan

tanórán kívüli formák is, mint például az iskolai hagyományok ápolása, a társak segítése, vagy a közösség számára végzett bármilyen hasznos tevékenység, illetve az önkéntes munka.

Értékelés

Mindezzel összhangban az *értékelés* módja is eltér a hagyományos tantárgyi értékeléstől. Az osztályozás nélküli értékelés fontos területe lehet a kívánatos magatartási értékek rendszeres megerősítése – szóban vagy bármilyen egyéb formában – egyrészt a pedagógus, másrészt a társak és a közösség részéről. Soha nem irányulhat viszont az értékelés azoknak a személyes vélekedéseknek a minősítésére vagy osztályozására, amelyek értékközpontú kialakítása a tantárgy lényegi funkciója.

A számonkérés formái változatosak és az életkornak megfelelőek legyenek. Fontos szerepet kap az egyéni és a csoportos önértékelés.

Az értékelés formái: beszélgetés, csoportos tevékenységek, kooperációs munkák, munkalapok feladatainak értékelése, tesztek, rajzok, gyűjtőmunka, plakát, poszter, prezentáció készítése megadott témákban, egyeztetett szempontok alapján. A félévi és az év végi bizonyítványban alkalmazott szöveges jegyek: nem felelt meg (1), megfelelt (2), támogatással megfelelt (3), aktív (4) és tehetséges (5) bejegyzés kerül.

A tankönyvválasztás szempontjai

A szakmai munkaközösségek a tankönyvek, taneszközök kiválasztásánál a következő szempontokat veszik figyelembe:

- a taneszköz feleljen meg az iskola helyi tantervének;
- a taneszköz legyen jól tanítható a helyi tantervben meghatározott, az etika tanítására rendelkezésre álló órakeretben;
- a taneszköz minősége, megjelenése legyen alkalmas a diákok esztétikai érzékének fejlesztésére, nevelje a diákokat igényességre, precíz munkavégzésre, a taneszköz állapotának megóvására;

Előnyben kell részesíteni azokat a taneszközöket:

- amelyek több éven keresztül használhatók;
- amelyek egymásra épülő tantárgyi rendszerek, tankönyvcsaládok, sorozatok tagjai;
- amelyekhez megfelelő nyomtatott kiegészítő taneszközök állnak rendelkezésre (pl. munkalapok);
- amelyekhez rendelkezésre áll olyan digitális tananyag, amely interaktív táblán segíti az órai munkát feladatokkal, videókkal és egyéb kiegészítő oktatási segédletekkel;
- amelyekhez biztosított a lehetőség olyan digitális hozzáférésre, amely segíti a diákok otthoni tanulását az interneten elérhető tartalmakkal

Javasolt taneszközök

- Kapai Éva: Útravaló Etika tankönyv
- Kapai Éva: Útravaló Etika munkalap-csomag
- Kapai Éva: Útravaló Etika tanári kézikönyv

Dr. Bodó – Varga – Saly – Neumayer – Kada-Molnár: Etika 5-8. osztály Újgenerációs tankönyvcsalád

Digitális taneszközök:

pl. – mozaBook interaktív táblai használatra;

– mozaWeb* digitális tankönyvek otthoni használatra

Okostankönyv e-tananyag OFI <https://www.nkp.hu/tankonyv/etika>

Óraterv

	A tantárgy heti óraszám	A tantárgy éves óraszám
Etika 5. évfolyam	1	36
Etika 6. évfolyam	1	36
Etika 7. évfolyam	1	36
Etika 8. évfolyam	1	36

10%-os órakeret felhasználása

Az új kerettanterv nem engedélyez 10% beillesztését, csak 5 %-ot, amely beépítésre került a témakörök több órában való feldolgozására valamint az intézmény sajátos programjának megvalósítására, az öko projektekre, amit az adott évfolyamokban a témaköröknél pirossal jelöltünk.

5-6. évfolyam

Témakörök	Kerettantervi óraszám	Helyi tanterv óraszám
Éntudat – Önismeret	10	10+2
Család – Helyem a családban	12	12
Társas tudatosság és társas kapcsolatok – Helyem a társas-lelkületi közösségekben	12	12
A társas együttélés kulturális gyökerei: Nemzet – helyem a társadalomban	10	10
A természet rendjének megőrzése, a fenntartható jövő	12	12
Az európai kultúra emberképe, hatása az egyén értékrendjére	12	12
Öko projekt	-	2
Összesen:	68	68+4= 72

7-8. évfolyam

Témakörök	Kerettantervi óraszám	Helyi tanterv óraszám
Éntudat – Önismeret	10	10+2
Család – Helyem a családban	12	12
Társas tudatosság és társas kapcsolatok – Helyem a társas-lelkületi közösségekben	12	12
A társas együttélés kulturális gyökerei: Nemzet – helyem a társadalomban	10	10
A természet rendjének megőrzése, a fenntartható jövő	12	12
Az európai kultúra emberképe, hatása az egyén értékrendjére	12	12
Öko projekt	-	2
Összesen:	68	68+4=72

5–6. évfolyam

Az 5-6. évfolyamon tanuló tanulók fejlesztése során, az erkölcsi szabályok értelmezésében, a többféle megközelítés mellett megjelenik az autonóm gondolkodás képessége is. A jó és a rossz cselekedetek elbírálásában teret nyer a tettek, szándékok alapján történő vizsgálat. A tevékenység motivációjában felerősödik a kortárs csoportban való megfelelés igénye és annak a tekintélyszemélynek – szülő, pedagógus - a befolyása, akihez a tanuló érzelmileg kötődik. Az éntudat és önismeret fejlődésében elkezdődik az én kibontakozásának folyamata, kialakul a saját gondolatok feletti kontroll érzése. Kialakul a személyes véleményformálás a saját érzelmeiről, szükségleteiről és gondolatairól. A szükségletek szabályozása tekintetében a 11–12 éves tanulók éntudatát már a kapcsolatok által szerzett tapasztalatok is uralják. A serdülőkorba lépő viselkedése az aktuális társas környezet szerint változik, hitét a csoporttagok többségének értékrendjéhez igazodó gondolkodás uralja, de már megjelennek az önálló identitás kialakítása felé tett első lépések is, a serdülő fogékonnyá válik a közösségi életben megnyilvánuló igazságtalanságokra.

Ebben az életszakaszban megerősödik a távlatosabb *időszemlélet*, és ez alapot kínál ahhoz, hogy a tanulóknál fokozatosan kialakuljon a közös európai és a magyar múlt öröksége iránti megbecsülés. Erre építve az etika számos témaköre sikeresen kapcsolható össze *a nemzeti öntudat és a hazafias nevelés* céljaival. Ugyanennek a fejlődésbeli váltásnak a talaján egyre inkább kialakul a gyerekekben az előrelátás képessége, amely fontos lelki alapja lehet a *másokért való felelősségvállalás és a környezettudatos életmód* kialakulásának, valamint a *kezdeményezőképeség és a vállalkozói kompetencia* megalapozásának.

11–12 éves korban már megélt tapasztalatai vannak a gyerekeknek a jogok és kötelezettségek közötti kapcsolatról, mint ahogy arról is, hogy a társas együttéléshez szükségképpen hozzátartoznak az érdekellentétek és a konfliktusok. Az etika keretében ekkor feldolgozásra kerülő témák jó alkalmakat kínálnak *az önismeret és a társas kultúra, a demokráciára nevelés* alapjainak lerakására.

Mivel erre az életszakaszra általában kialakul a szóbeli és az írásbeli önkifejezés alapvető eszköztára, az etika órák – az infokommunikációs eszközök használatára épülő kapcsolattartás, gondolatcsere és kreatív írás-alkotás révén – hasznos támogatói lehetnek az *kommunikációs és a digitális kompetencia* fejlődésének is.

Ezeket az éveket a nagy barátkozások jellemzik, ami felértékeli a gyerekek számára *az önismerettel és a társas kapcsolatokkal* összefüggő témákat. Ugyancsak fontos feladata ennek az életkornak *az anyagi javakhoz és a pénzhez való viszony* elmélyült feldolgozása annak érdekében, hogy a kívánatos módon alakuljon a tanulók értékhierarchiája.

Az erkölcsi témák ezekben az években jó nyersanyagot kínálnak az érdek- és értékkonfliktusok felismeréséhez és feldolgozásához is. A foglalkozásokon érdemes kiemelt szerephez juttatni az elkövetett hibák vagy rossz döntések miatt bekövetkező *károk enyhítéséről, a jóvátételről és a jó visszaállításának lehetőségeiről* való gondolkodást, valamint az ehhez kapcsolódó kommunikációs és közösségi technikák életkornak megfelelő szinten való elsajátítását.

A konfliktusok elemzése során fel kell mutatni, illetve meg kell erősíteni a problémák *erőszakmentes, konstruktív és morálisan elfogadható* kezelésének a mintáit. Szinte

valamennyi témakör alkalmas a tanulók szociális érzékenységének fejlesztésére, amihez ebben az életkorban különösen jó eszközt kínálnak a szerepjátékok. A szabad beszélgetés mellett talán ez a forma tudja leginkább elősegíteni a tanulókat foglalkoztató kérdések felszínre hozatalát, a kételyek megfogalmazását és a közös válaszkeresést.

5. évfolyam

Témakörök	Kerettantervi óraszám	Helyi tanterv óraszám
Éntudat – Önismeret	5	5+1
Család – Helyem a családban	6	6
Társas tudatosság és társas kapcsolatok – Helyem a társas-lelkületi közösségekben	6	6
A társas együttélés kulturális gyökerei: Nemzet – helyem a társadalomban	5	5
A természet rendjének megőrzése, a fenntartható jövő	6	6
Az európai kultúra emberképe, hatása az egyén értékrendjére	6	6
Öko projekt	-	1
Összesen:	34	34+2= 36

5. osztály

Tematikai egység	Éntudat – Önismeret	Órakeret: 5+1 óra
Előzetes tudás, tapasztalat	Az alsós iskolai élmények.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai, eredményei	<p>A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ reálisan értékeli helyzetét, fejlődési célokat fogalmaz meg és a célok megvalósítását szolgáló terveket készít; ➤ felismeri a tudásszerzés módjait, különös tekintettel a forrás hitelességére; ➤ felismeri a helyzethez illeszkedő érzelmeket és kifejezőmódjukat, és ennek megfelelően viselkedik/cselekszik; ➤ a családjában és ismeretségi körében talál olyan mintákat, amelyek példaként szolgálnak számára; ➤ képes a problémák elemzésére és a megoldási alternatívák alkotására, a probléma megoldása érdekében, önmaga motiválására; ➤ döntései meghozatalakor figyelembe veszi a saját értékeit is. <p>A témakör tanulása eredményeként a tanuló:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ megismeri az önazonosság fogalmát és jellemzőit, azonosítja saját személyiségének néhány elemét; ➤ ismer testi-lelki egészséget őrző tevékenységeket és felismeri a saját egészségét veszélyeztető hatásokat. Megfogalmazza a saját intim terének határait. 	
Fejlesztési feladatok/Ismeretek	Kapcsolódási pontok	
<p>Testi és lelki változások</p> <ul style="list-style-type: none"> • A testi, lelki egészség egységének felismerése a saját egészségi állapot nyomon követése; • Az életkorra jellemző testi és szellemi fejlődés megfigyelése, • Az önállósodás és növekvő felelősség elemzése; • A saját és társak belső értékeinek és egyediségének tudatosítása. <p>Én és mások</p> <ul style="list-style-type: none"> • A saját viszonyulás néhány elemének feltárása; • Az emberek közötti hasonlóságok és különbségek felismerése, • Az alapvető emberi viselkedésformák értékelése; 	<p><i>Dráma és színház:</i> ön- és társismereti játékok.</p> <p><i>Természettudomány:</i> életkori szakaszok</p> <p>Kamaszkori változások: testkép, testalkat; az egészséges táplálkozás alapelvei; a serdülő személyiségének jellemző vonásai; az önismeret és az önfejlesztés eszközei; veszélyforrások különféle élethelyzetekben; káros szenvedélyek.</p>	

<ul style="list-style-type: none"> • Különböző emberi élethelyzetek megismerése; • Az önértékelés módjainak tudatosítása. <p>Harmonikus jövő</p> <ul style="list-style-type: none"> • Az egészséges és harmonikus életmód feltételei megfogalmazása; • A pozitív és negatív hatások felismerése saját élethelyzetekben; • Megoldási modellek kialakítása nehéz helyzetek kezelésére; • Az egyéni sikerek értelmezése; • Saját tanulási célok megfogalmazása; • Valós és virtuális környezetben példaként szolgáló személyek keresése. 		<p><i>Digitális kultúra:</i> Forráshasználat, ppt., interaktív játékok készítése</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>önismeret, fejlődés, önállóság, felelősség, egészség, harmónia, elfogadás, tervezés, tanulás, tudás, példakép, jövőkép</p>	

Tematikai egység	Család – Helyem a családban	Órakeret: 6 óra
Előzetes tudás, tapasztalat	Olvasott, hallott, látott, megélt történetek, amelyek középpontjában a család témája áll.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai, eredményei	<p>A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ megfigyeli, hogy saját érzelmi állapota és viselkedése milyen következményekkel járhat, és milyen hatást gyakorolhat a társas kapcsolatainak alakítására; ➤ képes a helyzetnek megfelelő érzelmek kifejezésére; ➤ a családjában és ismeretségi körében talál olyan mintákat, amelyek példaként szolgálnak számára; ➤ megfogalmazza, hogy a szeretetnek, a bizalomnak, tiszteletnek milyen szerepe van a családban, a barátságokban és a párkapcsolatokban; ➤ megfelelő döntéseket hoz arról, hogy az online térben, milyen információkat oszthat meg önmagáról. <p>A témakör tanulása eredményeként a tanuló:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ megismer olyan mintákat és lehetőségeket, amelyek segítségével a különböző helyzetek megoldhatók, illetve tudja, hogy hová fordulhat segítségért; ➤ azonosítja a családban betöltött szerepeket és feladatokat; ➤ azonosítja saját szerepét és feladatait; ➤ azonosít néhány, a családban előforduló konfliktust, ➤ felismeri a család életében bekövetkező nehéz helyzeteket, megfogalmaz néhány megoldási módot; ➤ felismeri saját családjának viszonyrendszerét, a családot összetartó érzelmeket és közös értékeket; ➤ azonosítja az egyéni, családi és társadalmi boldogulás feltételeit. 	
Fejlesztési feladatok/Ismeretek		Kapcsolódási pontok
<p>A kapcsolatok hálója</p> <ul style="list-style-type: none"> • Saját viszonyrendszerek vizsgálata, a szűkebb és a tágabb közösségek hatása a tanuló életére • Az alapvető emberi érintkezések formáinak (viselkedés, verbális és non verbális kommunikáció, gondolatok kifejezése, alkotások) megismerése valós és virtuális terepen is; • A különböző érzelmeket kiváltó okok feltárása; • Az érzelem vezérelte cselekvések következményeinek vizsgálata. <p>A bizalom és a szeretet a kapcsolatokban</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kapcsolatok elemzése a támogatás, bizalom, szeretet, tisztelet, segítség szempontjából; 		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> a közlési szándéknak megfelelő nyelvi és nem nyelvi jelek használata; mindennapi kommunikációs szituációk gyakorlása, közéleti kommunikáció (megbeszélés, vita, felszólalás, hozzászólás, alkalmi beszéd, köszöntés,</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • A tartós, bizalomra épülő kapcsolatok jellemzői és fenntartásuk feltételeinek átélése; • Az érzelmeket is kifejező figyelmes kommunikáció gyakorlása; • Segítségkérés, segítség felajánlása. <p>Családi erőforrások</p> <ul style="list-style-type: none"> • A család, rokonság egyedi viszonyrendszereinek feltárása; • Saját helyzet felismerése, feladatok a családban; • A legértékesebb családi szokások azonosítása; • A családok sokszínű kulturális háttérének értelmezése; • Tipikus családi szerepek, helyzetek és ezek értékelése; • Az érték- és érdekütköztetések, az igények kifejezésének gyakorlása 	<p>kiselőadás)</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> vizuális kommunikáció, jelértelmezés, jelalkotás; kép és szöveg</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> együttműködés némajátékos, szöveges és mozgásos tevékenység során; alkalmazkodás, érdekérvényesítés dinamikus változtatása a csoportos tevékenységek alkalmával, konszenzus kialakításának képessége és eszköztárának megismerése a dramatikus tevékenységek előkészítésekor;</p> <p><i>Digitális kultúra:</i> Családfa összeállítása</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>támogatás, bizalom, szeretet, tisztelet, segítség, figyelem, probléma, kapcsolat, családi szokás</p>	

Tematikai egység	Társas tudatosság és társas kapcsolatok - Helyem a társas-lelkületi közösségekben	Órakeret: 6 óra
Előzetes tudás, tapasztalat	Olvasott, hallott, látott, megélt történetek, amelyek középpontjában a barátság témája áll. Iskolai és iskolán kívüli közösségekben szerzett személyes tapasztalatok	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai, eredményei	<p>A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ helyesen feltérképezi, hogy saját érzelmi állapota és viselkedése milyen következményekkel járhat, és milyen hatást gyakorolhat a társas kapcsolatainak alakítására; ➤ képes a helyzetnek megfelelő érzelmek kifejezésére; ➤ a családjában és ismeretségi körében talál olyan mintákat, amelyek példaként szolgálnak számára; ➤ megfogalmazza, hogy a szeretetnek, az elkötelezettségnek, bizalomnak, tiszteletnek milyen szerepe van a barátságokban, a páros kapcsolatokban, és az iskolai közösségekben. <p>A témakör tanulása eredményeként a tanuló:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ képes a saját véleményétől eltérő véleményekhez tisztelettel viszonyulni, a saját álláspontja mellett érvelni; ➤ felismeri a konfliktus kialakulására utaló jelzéseket; ➤ rendelkezik érzelmi kifejezőképességekkel a konfliktusok megelőzésére és megoldási javaslatokkal a konfliktusok megoldására; ➤ azonosítja a csoportban elfoglalt helyét és szerepét, törekszik a személyiségének legjobban megfelelő feladatok vállalására; ➤ törekszik mások helyzetének megértésére, felismeri a mások érzelmi állapotára és igényeire utaló jelzéseket; ➤ nyitott és segítőkész a nehéz helyzetben levő személyek iránt; ➤ különbséget tesz a valóságos és a virtuális identitás között, felismeri a virtuális identitás jellemzőit. 	
Fejlesztési feladatok/Ismeretek		Kapcsolódási pontok
<p>Szükségünk van társakra</p> <ul style="list-style-type: none"> • A társas kapcsolatok fontosságának hangsúlyozása • Az elhagyatottság, a kirekesztettség állapotának elképzelése • A hagyományos és a modern technológia nyújtotta kapcsolattartási lehetőségek gyakorlása <p>A kapcsolat kezdete</p> <ul style="list-style-type: none"> • A rokonszenv, ellenszenv azonosítása • Az ismeretlenek iránti bizalom vagy bizalmatlanság okai feltárása 		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> közeleti kommunikáció (megbeszélés, vita, felszólalás, hozzászólás, alkalmi beszéd, köszöntés, kiselőadás).</p> <p><i>Dráma és színház</i> konszenzus kialakításának</p>

<ul style="list-style-type: none"> • A virtuális kapcsolatteremtési formák véleményezése, a virtuális identitások lehetséges megismerési módjai <p>A kapcsolat ápolása</p> <ul style="list-style-type: none"> • A kortárs, baráti kapcsolatokat összetartó szokások, a jó működés feltételeinek feltárása, a jó problémamegoldási minták megismerése • A bizalom, támogatás, törődés, őszinteség és a bántás megjelenési formáinak azonosítása • A megértésre törekvő, egyenrangú kommunikáció gyakorlása • A kapcsolatokat gyengítő okok feltárása, a kialakuló konfliktusok elemzése • Konfliktuskezelési lehetőségek felismerése és gyakorlása 	<p>képessége és eszköztárának megismerése a dramatikus tevékenységek előkészítése során; Egymás munkája iránti tisztelet, figyelem, őszinteség és tapintat a megbeszélésekkor, belső irányítású csoportszerveződés dramatikus tevékenységek alkalmával.</p> <p><i>Digitális kultúra: a virtuális világ eszközeinek, programjainak szakszerű, helyes alkalmazása</i></p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>rokonszenv, ellenszenv, barátság, kapcsolat, bizalom, bizalmatlanság, támogatás, törődés, őszinteség, bántás, megértés, konfliktus</p>

Tematikai egység	A társas együttélés kulturális gyökerei: Nemzet – helyem a társadalomban	Órakeret: 5 óra
Előzetes tudás, tapasztalat	Történelmi és irodalmi ismeretek különféle népekről, vallásokról és a társadalmi egyenlőtlenségekről. Személyes lakóhelyi tapasztalatok ugyanezekről. Internetes virtuális közösségekben szerzett személyes tapasztalatok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai, eredményei	<p>A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ azonosítja a nemzet, a kulturális közösség számára fontos értékeket, indokolja, hogy ezek milyen szerepet játszanak a saját életében; ➤ érzelmileg azonosul az állami, nemzeti és egyházi ünnepkörök jelentőségével, értelmezi a hozzájuk kapcsolódó jelképeket, valamint az ünnepek közösségmegtartó szerepét; ➤ azonosítja azokat a kulturális különbségeket, helyzeteket, amelyek etikai dilemmákat vetnek fel, és véleményt alkot róluk; ➤ értékeli az etikus és nem etikus cselekvések következményeit; ➤ a csoporthoz való csatlakozás, vagy az onnan való kiválás esetén összeveti a csoportnormákat és a saját értékrendjét. <p>A témakör tanulása eredményeként a tanuló:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ értelmetti a szabadság és az önkorlátozás, a tolerancia és a szeretet megjelenését és határait egyéni élethelyzeteiben; ➤ azonosítja a valós és a virtuális térben történő zaklatások különböző fokozatait és módjait, van terve a zaklatások elkerülésére és kivédésére; tudja, hogy hová fordulhat segítségért; ➤ fizikai vagy digitális környezetben információt gyűjt és megosztja tudását a sport, tudomány, technika, művészetek vagy a közélet területén a magyar nemzet vagy Európa kultúráját meghatározó kiemelkedő személyiségekről és tevékenységeikről; ➤ ismeri a nemzeti identitást meghatározó kulturális értékeket, és indokolja, hogy miért fontos ezek megőrzése; ➤ azonosítja a nemzeti és európai értékek közös jellemzőit, az európai kulturális szemlélet meghatározó elemeit. <p>Az internet használatával és a virtuális közösségekkel kapcsolatos veszélyek tudatosítása</p>	
Fejlesztési feladatok/Ismeretek		Kapcsolódási pontok
<p>A közösségek összetartó ereje</p> <ul style="list-style-type: none"> • Saját identitást képező néhány közösség mélyebb megismerése: nemzet, nemzetiség, nyelvi-kulturális közösség • Olyan közösségek megismerése, melyeknek a tanuló nem tagja • A csoportba kerülés lehetőségei. Saját csoporton belüli helyzet, tevékenység értékelése 		<p><i>Történelem:</i> a magyarság eredete; mondókák, krónikák, nyelvtudomány; hasonlóságok és különbségek a katolikus és a protestáns vallások között.</p>

<p>A közösségek értékei</p> <ul style="list-style-type: none"> • A segítség, együttérzés, tolerancia, egyenlőség, igazságosság, méltányosság, önzetlenség, felelősségvállalás jelentőségének vizsgálata a társas együttműködésben, és ezek hiányának a következményei • Önkéntes, másokat segítő tevékenységek. Saját csoport kritikus szemléletű értékelése a befogadás-elfogadás valamint az értékteremtés szempontjából • Az alapvető gyermekjogok megismerése • A köztulajdon megbecsülése és a magántulajdon védelme <p>A közösségek működése</p> <ul style="list-style-type: none"> • Valós és virtuális közösségek írott szabályainak és íratlan szokásrendjének feltárása • A hatékony együttműködés feltételei számbavétele • A közös szabályalkotás, a jó munkamegosztás, a vezető szerepének elemzése • Egyéni és közösségi érdekek összevetése • A társas élet lehetséges konfliktusainak okai, a konfliktusok kezelése 	<p><i>Vizuális kultúra:</i> valóság és képzelet.</p> <p><i>Dráma és színház:</i> némajátékos, szöveges és mozgásos improvizációk; improvizációk összefűzése jelenetsorokká; történetek feldolgozása különféle drámajátékos tevékenységekkel</p> <p><i>Digitális kultúra:</i> virtuális közösségek</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>csoport, közösség, nemzet, nemzetiség, beilleszkedés, kirekesztés, érdek, egyenlőség, igazságosság, méltányosság, önzetlenség, felelősségvállalás, vezető, példakép</p>

Tematikai egység	A természet rendjének megőrzése és a fenntartható jövő + ökoprojekt	Órakeret: 6 óra +1 óra
Előzetes tudás, tapasztalat	Az ember és a természet közötti kapcsolatra vonatkozó általános ismeretek. Példaértékű technikatörténeti ismeretelemek. Különböző technikai eszközök használatához kapcsolódó személyes tapasztalatok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai, eredményei	<p>A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ megfogalmazza személyes felelősségét a természeti és tárgyi környezet iránt, megoldási javaslatot tesz környezetének megőrzésére, esztétikus fejlesztésére ➤ felismeri az ökológiai, ökonómiai egyensúly hétköznapi szükségességét ➤ döntéseket hoz arról, hogy milyen szokások kialakulásával járul hozzá a fenntarthatóság megvalósításához, milyen cselekvéseket tehet a természeti, társadalmi problémák kezelése érdekében; ➤ megfogalmazza, hogy a pozitív egyéni és társadalmi jövőkép elérését milyen feltételek támogatják. <p>A témakör tanulása eredményeként a tanuló:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ folyamatosan frissíti az emberi tevékenység környezetre gyakorolt hatásaival kapcsolatos ismereteit fizikai és digitális környezetben, felelősségteljes szemlélettel vizsgálja a technikai fejlődés lehetőségeit; ➤ megismeri a természeti erőforrások felhasználására, a környezetszennyezésre, a globális és társadalmi egyenlőtlenségek problémájára vonatkozó etikai felvetéseket; 	
Fejlesztési feladatok/Ismeretek		Kapcsolódási pontok
<p>Létezésünk feltételei</p> <ul style="list-style-type: none"> • Saját szükségletek, érdekek és értékek feltárása, ezek motiváló hatása a cselekvésekre • A testi és szellemi egészség forrásainak megismerése – egyéni, társadalmi és környezeti szinten • A különböző életkörülményű emberek életmódjának összehasonlítása <p>Fejlődés: értékek és veszélyek</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ember és környezete viszonyának értelmezése • A környezetszennyezés jelenségének meghatározása, fő területei, hatása a Föld, az élőlények, köztük az ember életére • A technikai fejlődés néhány területének feltárása, az ember életmódjára és - minőségére ható jellegzetessége • Etikai kérdések felvetése a virtuális tevékenységgel, a 		<p><i>Természettudomány:</i> a környezet és az ember egysége, környezettudatosság</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> a tömegkommunikáció legfőbb üzeneteinek dekódolása</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> tervezett és alakított környezet; vizuális kommunikáció, jelértelmezés, jelalkotás; kép és szöveg.</p>

<p>médiatartalmakkal, a technikai eszközök alkalmazási módjaival kapcsolatban, saját ilyen jellegű tevékenységek reflektív vizsgálata</p> <p>Felelősség és cselekvés a jövő érdekében</p> <ul style="list-style-type: none"> • A közvetlen környezet állapotának kritikus szemléletű vizsgálata • A világ jelenéért és jövőjéért vállalható emberi felelősség néhány elemének megfogalmazása • Saját és közösségi cselekvési lehetőségek tervezése a környezetvédelem érdekében 	<p><i>Digitális kultúra:</i> Forráshasználat</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>természetvédelem, környezetvédelem, média, virtuális tér, tudatos fogyasztó, létszükséglet, takarékoság, mértékletesség, felelősségvállalás</p>

Tematikai egység	Az európai kultúra hatása az egyén értékrendjére	Órakeret: 6 óra
Előzetes tudás, tapasztalat	A tudományos kutatás és a művészi alkotás eszköztárának használatával kapcsolatos személyes tapasztalatok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai, eredményei	<p>A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ egyéni cselekvési lehetőségeket fogalmaz meg a közös erkölcsi értékek érvényesítésére; ➤ képes az európai, a nemzeti kultúra közös eredetének, forrásainak értelmezésére ➤ reflektíven értékeli a tudásszerzés módjait, különös tekintettel a forrás hitelességére; ➤ képes a helyzetnek megfelelő érzelmek kifejezésére. <p>A témakör tanulása eredményeként a tanuló:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ feltárja, hogy az Európa vallási arculatát meghatározó egyházak tevékenysége, szokás- vagy értékrendje milyen módon jelenik meg a társadalomban; ➤ feltárja, hogyan jelennek meg a hétköznapok során a tárgyalt világvallásoknak az emberi életre vonatkozó erkölcsi tanításai; ➤ értelmezi a szeretetnek, az élet tisztelete elvének a kultúrára gyakorolt hatását; ➤ értelmezi az egyes egyházak ünnepköréhez kapcsolódó alapvető vallási, kulturális eseményeket és a hozzájuk kapcsolódó bibliai (Ó és Új Szövetségbeli) szövegekre támaszkodó történeteket; ➤ összekapcsolja az egyes egyházak, vallások ünnepköreit és a hozzájuk tartozó jelképeket, szokásokat, néphagyományokat; ➤ a zsidó és keresztény bibliai történetekben, kulturálisan hagyományozott történetekben megnyilvánuló igazságos és megbocsátó magatartásra saját életéből példákat hoz; ➤ saját életét meghatározó világnézeti elkötelezettség birtokában alkalmazza a kölcsönös tolerancia elveit. 	
Fejlesztési feladatok/Ismeretek		Kapcsolódási pontok
<p>Kérdések és válaszok a világról</p> <ul style="list-style-type: none"> • A világra vonatkozó személyes kérdések megfogalmazása, a megismerés lehetőségei • Az információk elemzése a hitelesség alapján • A logikai érvelések gyakorlása • A tény, a vélemény, a tudás, a hit, az értékítélet fogalmak értelmezése • Az érték- és világnézeti különbségek azonosítása <p>A helyes és a helytelen dilemmái</p>		<p><i>Természettudomány:</i> a Föld helye a Naprendszerben és a Világegyetemben; Kopernikusz tudománytörténeti jelentősége</p> <p><i>Történelem:</i> a Biblia;</p>

<ul style="list-style-type: none"> • Különböző és hasonló, azonos helyzetről alkotott értékítéletek elemzése • Néhány kulturális szabályozórendszer megismerése, ezek eredete és hatásai • A lelkiismeret működésének megérzése, átérzése a döntésekben • Személyes erkölcsi elvek feltárása • Dilemmahelyzet elemzése erkölcsi szempontból <p>A vallási és a kulturális hagyományok tanításai</p> <ul style="list-style-type: none"> • Az istenhívő világnézet sajátosságainak vizsgálata • A környezetben fellelhető vallások néhány szokásának, ünnepének megismerése, ezen keresztül a világnézeti-kulturális sokszínűség tudatosítása 	<p>történetek az Ószövetségből; a görögök és rómaiak vallása; Az Újszövetség; Jézus története; a kereszténység kialakulása és elterjedése: üldözött vallásból államvallás; a római katolikus egyház felépítése, jellemzői</p> <p>Az iszlám vallás megjelenése és alapvető tanításai</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> képek és formák a költészetben; az irodalmi művek szóbeli és írásbeli szövegműfajainak jellemzői.</p> <p><i>Digitális kultúra:</i> Forráshasználat, ppt. készítése</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>világkép, világnézet, tudás, tény, vélemény, információ, hitelesség, együttélés, hit, istenhit, vallás, egyház, vallási tanítás, jó, rossz, lelkiismeret</p>

A fejlesztés várt eredményei az 5. évfolyam végén

A tanuló tisztában van az egészség megőrzésének jelentőségével, és tudja, hogy maga is felelős ezért.

Tudatában van annak, hogy az emberek sokfélék, elfogadja és értékeli a testi és lelki vonásokban megnyilvánuló sokszínűséget, valamint az etnikai és kulturális különbségeket.

Gondolkodik saját személyiségjegyein, törekszik a megalapozott véleményalkotásra, illetve vélekedéseinek és tetteinek utólagos értékelésére.

Gondolkodik rajta, hogy mit tekint értéknek; tudja, hogy ez befolyásolja a döntéseit, és hogy időnként választania kell még a számára fontos értékek között is.

Képes különféle szintű kapcsolat kialakítására és ápolására; átlátja saját kapcsolati hálójának a szerkezetét; rendelkezik a konfliktusok kezelésének és az elkövetett hibák kijavításának néhány, a gyakorlatban jól használható technikájával.

Fontos számára a közösséghez való tartozás érzése; képes átlátni és elfogadni a közösségi normákat.

Nyitottan fogadja a sajátjától eltérő véleményeket, szokásokat és kulturális, illetve vallási hagyományokat.

Tisztában van azzal, hogy az emberi tevékenység hatással van a környezet állapotára, és törekszik rá, hogy életvitelével minél kevésbé károsítsa a természetet.

Érti, hogy a világ megismerésének többféle útja van (különböző világképek és világnézetek), s ezek mindegyike a maga sajátos eszközeivel közelít ugyanahhoz a valósághoz.

Megjegyzés: A vastagon szedettek a minimumkövetelményt jelölik.

A fejlesztés várt eredményei az 5. évfolyam végén enyhe értelmi fogyatékos tanuló esetében

A tanuló tisztában van az egészség megőrzésének jelentőségével, és tudja, hogy maga is felelős ezért.

Tudatában van annak, hogy az emberek sokfélék, és elfogadja a testi és lelki vonásokban megnyilvánuló sokszínűséget.

Képességeinek tükrében gondolkodik saját személyiségjegyein,

törekszik vélekedéseinek és tetteinek utólagos értékelésére. Gondolkodik rajta, hogy mit tekint értéknek; tudja, hogy ez befolyásolja a döntéseit, és hogy időnként választania kell még a számára fontos értékek között is.

Képes különféle szintű kapcsolatok kialakítására és ápolására; rendelkezik a konfliktusok kezelésének és az elkövetett hibák kijavításának néhány, a gyakorlatban jól használható technikájával.

Fontos számára a közösséghez való tartozás érzése; **képes elfogadni a közösségi normákat.**

Elfogadja a sajátjától eltérő véleményeket, szokásokat és kulturális, illetve vallási hagyományokat. Érzékeli, hogy a társadalom tagjai különféle körülmények között élnek, képes együttérzést mutatni az esetek iránt, és lehetőségéhez mértén szerepet vállal a rászorulóknak segítségében. Megbecsüli a neki nyújtott segítséget.

Tisztában van azzal, hogy az emberi tevékenység hatással van a környezet állapotára, és törekszik rá, hogy életvitelével minél kevésbé károsítsa a természetet. Ismeri a modern technika legfontosabb előnyeit és hátrányait.

Tisztában van vele, hogy a reklámok a nézők befolyásolására törekszenek.

Megjegyzés: A vastag betűvel szedettek a minimumkövetelményt jelölik.

6. évfolyam

Témakörök	Kerettanternvi óraszám	Helyi tanterv óraszám
Éntudat – Önismeret	5	5+1
Család – Helyem a családban	6	6
Társas tudatosság és társas kapcsolatok – Helyem a társas-lelkületi közösségekben	6	6
A társas együttélés kulturális gyökerei: Nemzet – helyem a társadalomban	5	5
A természet rendjének megőrzése, a fenntartható jövő	6	6
Az európai kultúra emberképe, hatása az egyén értékrendjére	6	6
Öko projekt	-	1
Összesen:	34	34+2= 36

6. osztály

Tematikai egység	Éntudat – Önismeret	Órakeret: 5+1 óra
Előzetes tudás, tapasztalat	Az alsós iskolai élmények.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai, eredményei	<p>A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ reálisan értékeli helyzetét, fejlődési célokat fogalmaz meg és a célok megvalósítását szolgáló terveket készít; ➤ felismeri a tudásszerzés módjait, különös tekintettel a forrás hitelességére; ➤ felismeri a helyzethez illeszkedő érzelmeket és kifejezőmódjukat, és ennek megfelelően viselkedik/cselekszik; ➤ a családjában és ismeretségi körében talál olyan mintákat, amelyek példaként szolgálnak számára; ➤ képes a problémák elemzésére és a megoldási alternatívák alkotására, a probléma megoldása érdekében, önmaga motiválására; ➤ döntései meghozatalakor figyelembe veszi a saját értékeit is. <p>A témakör tanulása eredményeként a tanuló:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ megismeri az önazonosság fogalmát és jellemzőit, azonosítja saját személyiségének néhány elemét; ➤ ismer testi-lelki egészséget őrző tevékenységeket és felismeri a saját egészségét veszélyeztető hatásokat. Megfogalmazza a saját intim terének határait. 	
Fejlesztési feladatok/Ismeretek	Kapcsolódási pontok	
<p>Testi és lelki változások</p> <ul style="list-style-type: none"> • A testi, lelki egészség egységének felismerése a saját egészségi állapot nyomon követése; • Az életkorra jellemző testi és szellemi fejlődés megfigyelése, • Az önállósodás és növekvő felelősség elemzése; • A saját és társak belső értékeinek és egyediségének tudatosítása. <p>Én és mások</p> <ul style="list-style-type: none"> • A saját viszonyulás néhány elemének feltárása; • Az emberek közötti hasonlóságok és különbségek felismerése, • Az alapvető emberi viselkedésformák értékelése; 	<p><i>Dráma és színház:</i> ön- és társismereti játékok.</p> <p><i>Természettudomány:</i> életkori szakaszok</p> <p>Kamaszkori változások: testkép, testalkat; az egészséges táplálkozás alapelvei; a serdülő személyiségének jellemző vonásai; az önismeret és az önfejlesztés eszközei; veszélyforrások különféle élethelyzetekben; káros szenvedélyek.</p>	

<ul style="list-style-type: none"> • Különböző emberi élethelyzetek megismerése; • Az önértékelés módjainak tudatosítása. <p>Harmonikus jövő</p> <ul style="list-style-type: none"> • Az egészséges és harmonikus életmód feltételei megfogalmazása; • A pozitív és negatív hatások felismerése saját élethelyzetekben; • Megoldási modellek kialakítása nehéz helyzetek kezelésére; • Az egyéni sikerek értelmezése; • Saját tanulási célok megfogalmazása; • Valós és virtuális környezetben példaként szolgáló személyek keresése. 		<p><i>Digitális kultúra:</i> Forráshasználat, ppt., interaktív játékok készítése</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>önismeret, fejlődés, önállóság, felelősség, egészség, harmónia, elfogadás, tervezés, tanulás, tudás, példakép, jövőkép</p>	

Tematikai egység	Család – Helyem a családban		Órakeret: 6 óra
Előzetes tudás, tapasztalat	Olvasott, hallott, látott, megélt történetek, amelyek középpontjában a család témája áll.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai, eredményei	<p>A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ megfigyeli, hogy saját érzelmi állapota és viselkedése milyen következményekkel járhat, és milyen hatást gyakorolhat a társas kapcsolatainak alakítására; ➤ képes a helyzetnek megfelelő érzelmek kifejezésére; ➤ a családjában és ismeretségi körében talál olyan mintákat, amelyek példaként szolgálnak számára; ➤ megfogalmazza, hogy a szeretetnek, a bizalomnak, tiszteletnek milyen szerepe van a családban, a barátságokban és a párkapcsolatokban; ➤ megfelelő döntéseket hoz arról, hogy az online térben, milyen információkat oszthat meg önmagáról. <p>A témakör tanulása eredményeként a tanuló:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ megismer olyan mintákat és lehetőségeket, amelyek segítségével a különböző helyzetek megoldhatók, illetve tudja, hogy hová fordulhat segítségért; ➤ azonosítja a családban betöltött szerepeket és feladatokat; ➤ azonosítja saját szerepét és feladatait; ➤ azonosít néhány, a családban előforduló konfliktust, ➤ felismeri a család életében bekövetkező nehéz helyzeteket, megfogalmaz néhány megoldási módot; ➤ felismeri saját családjának viszonyrendszerét, a családot összetartó érzelmeket és közös értékeket; ➤ azonosítja az egyéni, családi és társadalmi boldogulás feltételeit. 		
Fejlesztési feladatok/Ismeretek		Kapcsolódási pontok	
<p>A kapcsolatok hálója</p> <ul style="list-style-type: none"> • Saját viszonyrendszerek vizsgálata, a szűkebb és a tágabb közösségek hatása a tanuló életére • Az alapvető emberi érintkezések formáinak (viselkedés, verbális és non verbális kommunikáció, gondolatok kifejezése, alkotások) megismerése valós és virtuális terepen is; • A különböző érzelmeket kiváltó okok feltárása; • Az érzelem vezérelte cselekvések következményeinek vizsgálata. <p>A bizalom és a szeretet a kapcsolatokban</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kapcsolatok elemzése a támogatás, bizalom, szeretet, tisztelet, segítség szempontjából; 		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> a közlési szándéknak megfelelő nyelvi és nem nyelvi jelek használata; mindennapi kommunikációs szituációk gyakorlása, közéleti kommunikáció (megbeszélés, vita, felszólalás, hozzászólás, alkalmi beszéd, köszöntés,</p>	

	<ul style="list-style-type: none"> • A tartós, bizalomra épülő kapcsolatok jellemzői és fenntartásuk feltételeinek átélése; • Az érzelmeket is kifejező figyelmes kommunikáció gyakorlása; • Segítségkérés, segítség felajánlása. <p>Családi erőforrások</p> <ul style="list-style-type: none"> • A család, rokonság egyedi viszonyrendszereinek feltárása; • Saját helyzet felismerése, feladatok a családban; • A legértékesebb családi szokások azonosítása; • A családok sokszínű kulturális háttérének értelmezése; • Tipikus családi szerepek, helyzetek és ezek értékelése; • Az érték- és érdekütköztetések, az igények kifejezésének gyakorlása 	<p>kiselőadás)</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> vizuális kommunikáció, jelértelmezés, jelalkotás; kép és szöveg</p> <p><i>Dráma és tánc:</i> együttműködés némajátékos, szöveges és mozgásos tevékenység során; alkalmazkodás, érdekérvényesítés dinamikus változtatása a csoportos tevékenységek alkalmával, konszenzus kialakításának képessége és eszköztárának megismerése a dramatikus tevékenységek előkészítésekor;</p> <p><i>Digitális kultúra:</i> Családfa összeállítása</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>támogatás, bizalom, szeretet, tisztelet, segítség, figyelem, probléma, kapcsolat, családi szokás</p>	

Tematikai egység	Társas tudatosság és társas kapcsolatok - Helyem a társas-lelkületi közösségekben	Órakeret: 6 óra
Előzetes tudás, tapasztalat	Olvasott, hallott, látott, megélt történetek, amelyek középpontjában a barátság témája áll. Iskolai és iskolán kívüli közösségekben szerzett személyes tapasztalatok	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai, eredményei	<p>A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ helyesen feltérképezi, hogy saját érzelmi állapota és viselkedése milyen következményekkel járhat, és milyen hatást gyakorolhat a társas kapcsolatainak alakítására; ➤ képes a helyzetnek megfelelő érzelmek kifejezésére; ➤ a családjában és ismeretségi körében talál olyan mintákat, amelyek példaként szolgálnak számára; ➤ megfogalmazza, hogy a szeretetnek, az elkötelezettségnek, bizalomnak, tiszteletnek milyen szerepe van a barátságokban, a páros kapcsolatokban, és az iskolai közösségekben. <p>A témakör tanulása eredményeként a tanuló:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ képes a saját véleményétől eltérő véleményekhez tisztelettel viszonyulni, a saját álláspontja mellett érvelni; ➤ felismeri a konfliktus kialakulására utaló jelzéseket; ➤ rendelkezik érzelmi kifejezőképességekkel a konfliktusok megelőzésére és megoldási javaslatokkal a konfliktusok megoldására; ➤ azonosítja a csoportban elfoglalt helyét és szerepét, törekszik a személyiségének legjobban megfelelő feladatok vállalására; ➤ törekszik mások helyzetének megértésére, felismeri a mások érzelmi állapotára és igényeire utaló jelzéseket; ➤ nyitott és segítőkész a nehéz helyzetben levő személyek iránt; ➤ különbséget tesz a valóságos és a virtuális identitás között, felismeri a virtuális identitás jellemzőit. 	
Fejlesztési feladatok/Ismeretek		Kapcsolódási pontok
<p>Szükségünk van társakra</p> <ul style="list-style-type: none"> • A társas kapcsolatok fontosságának hangsúlyozása • Az elhagyatottság, a kirekesztettség állapotának elképzelése • A hagyományos és a modern technológia nyújtotta kapcsolattartási lehetőségek gyakorlása <p>A kapcsolat kezdete</p> <ul style="list-style-type: none"> • A rokonszenv, ellenszenv azonosítása • Az ismeretlenek iránti bizalom vagy bizalmatlanság okai feltárása 		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> közeleti kommunikáció (megbeszélés, vita, felszólalás, hozzászólás, alkalmi beszéd, köszöntés, kiselőadás).</p> <p><i>Dráma és színház</i> konszenzus kialakításának</p>

<ul style="list-style-type: none"> • A virtuális kapcsolatteremtési formák véleményezése, a virtuális identitások lehetséges megismerési módjai <p>A kapcsolat ápolása</p> <ul style="list-style-type: none"> • A kortárs, baráti kapcsolatokat összetartó szokások, a jó működés feltételeinek feltárása, a jó problémamegoldási minták megismerése • A bizalom, támogatás, törődés, őszinteség és a bántás megjelenési formáinak azonosítása • A megértésre törekvő, egyenrangú kommunikáció gyakorlása • A kapcsolatokat gyengítő okok feltárása, a kialakuló konfliktusok elemzése • Konfliktuskezelési lehetőségek felismerése és gyakorlása 	<p>képessége és eszköztárának megismerése a dramatikus tevékenységek előkészítése során; Egymás munkája iránti tisztelet, figyelem, őszinteség és tapintat a megbeszélésekkor, belső irányítású csoportszerveződés dramatikus tevékenységek alkalmával.</p> <p><i>Digitális kultúra: a virtuális világ eszközeinek, programjainak szakszerű, helyes alkalmazása</i></p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>rokonszenv, ellenszenv, barátság, kapcsolat, bizalom, bizalmatlanság, támogatás, törődés, őszinteség, bántás, megértés, konfliktus</p>

Tematikai egység	A társas együttélés kulturális gyökerei: Nemzet – helyem a társadalomban	Órakeret: 5 óra
Előzetes tudás, tapasztalat	Történelmi és irodalmi ismeretek különféle népekről, vallásokról és a társadalmi egyenlőtlenségekről. Személyes lakóhelyi tapasztalatok ugyanezekről. Internetes virtuális közösségekben szerzett személyes tapasztalatok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai, eredményei	<p>A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ azonosítja a nemzet, a kulturális közösség számára fontos értékeket, indokolja, hogy ezek milyen szerepet játszanak a saját életében; ➤ érzelmileg azonosul az állami, nemzeti és egyházi ünnepkörök jelentőségével, értelmezi a hozzájuk kapcsolódó jelképeket, valamint az ünnepek közösségmegtartó szerepét; ➤ azonosítja azokat a kulturális különbségeket, helyzeteket, amelyek etikai dilemmákat vetnek fel, és véleményt alkot róluk; ➤ értékeli az etikus és nem etikus cselekvések következményeit; ➤ a csoporthoz való csatlakozás, vagy az onnan való kiválás esetén összeveti a csoportnormákat és a saját értékrendjét. <p>A témakör tanulása eredményeként a tanuló:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ értelmetti a szabadság és az önkorlátozás, a tolerancia és a szeretet megjelenését és határait egyéni élethelyzeteiben; ➤ azonosítja a valós és a virtuális térben történő zaklatások különböző fokozatait és módjait, van terve a zaklatások elkerülésére és kivédésére; tudja, hogy hová fordulhat segítségért; ➤ fizikai vagy digitális környezetben információt gyűjt és megosztja tudását a sport, tudomány, technika, művészetek vagy a közélet területén a magyar nemzet vagy Európa kultúráját meghatározó kiemelkedő személyiségekről és tevékenységeikről; ➤ ismeri a nemzeti identitást meghatározó kulturális értékeket, és indokolja, hogy miért fontos ezek megőrzése; ➤ azonosítja a nemzeti és európai értékek közös jellemzőit, az európai kulturális szemlélet meghatározó elemeit. <p>Az internet használatával és a virtuális közösségekkel kapcsolatos veszélyek tudatosítása</p>	
Fejlesztési feladatok/Ismeretek		Kapcsolódási pontok
<p>A közösségek összetartó ereje</p> <ul style="list-style-type: none"> • Saját identitást képező néhány közösség mélyebb megismerése: nemzet, nemzetiség, nyelvi-kulturális közösség • Olyan közösségek megismerése, melyeknek a tanuló nem tagja • A csoportba kerülés lehetőségei. Saját csoporton belüli helyzet, tevékenység értékelése 		<p><i>Történelem:</i> a magyarság eredete; mondókák, krónikák, nyelvtudomány; hasonlóságok és különbségek a katolikus és a protestáns vallások között.</p>

<p>A közösségek értékei</p> <ul style="list-style-type: none"> • A segítség, együttérzés, tolerancia, egyenlőség, igazságosság, méltányosság, önzetlenség, felelősségvállalás jelentőségének vizsgálata a társas együttműködésben, és ezek hiányának a következményei • Önkéntes, másokat segítő tevékenységek. Saját csoport kritikus szemléletű értékelése a befogadás-elfogadás valamint az értékteremtés szempontjából • Az alapvető gyermekjogok megismerése • A köztulajdon megbecsülése és a magántulajdon védelme <p>A közösségek működése</p> <ul style="list-style-type: none"> • Valós és virtuális közösségek írott szabályainak és íratlan szokásrendjének feltárása • A hatékony együttműködés feltételei számbavétele • A közös szabályalkotás, a jó munkamegosztás, a vezető szerepének elemzése • Egyéni és közösségi érdekek összevetése • A társas élet lehetséges konfliktusainak okai, a konfliktusok kezelése 	<p><i>Vizuális kultúra:</i> valóság és képzelet.</p> <p><i>Dráma és színház:</i> némajátékos, szöveges és mozgásos improvizációk; improvizációk összefűzése jelenetsorokká; történetek feldolgozása különféle drámajátékos tevékenységekkel</p> <p><i>Digitális kultúra:</i> virtuális közösségek</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>csoport, közösség, nemzet, nemzetiség, beilleszkedés, kirekesztés, érdek, egyenlőség, igazságosság, méltányosság, önzetlenség, felelősségvállalás, vezető, példakép</p>

Tematikai egység	A természet rendjének megőrzése és a fenntartható jövő + ökoprojekt	Órakeret: 6 óra +1 óra
Előzetes tudás, tapasztalat	Az ember és a természet közötti kapcsolatra vonatkozó általános ismeretek. Példaértékű technikatörténeti ismeretelemek. Különböző technikai eszközök használatához kapcsolódó személyes tapasztalatok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai, eredményei	<p>A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ megfogalmazza személyes felelősségét a természeti és tárgyi környezet iránt, megoldási javaslatot tesz környezetének megőrzésére, esztétikus fejlesztésére ➤ felismeri az ökológiai, ökonómiai egyensúly hétköznapi szükségességét ➤ döntéseket hoz arról, hogy milyen szokások kialakulásával járul hozzá a fenntarthatóság megvalósításához, milyen cselekvéseket tehet a természeti, társadalmi problémák kezelése érdekében; ➤ megfogalmazza, hogy a pozitív egyéni és társadalmi jövőkép elérését milyen feltételek támogatják. <p>A témakör tanulása eredményeként a tanuló:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ folyamatosan frissíti az emberi tevékenység környezetre gyakorolt hatásaival kapcsolatos ismereteit fizikai és digitális környezetben, felelősségteljes szemlélettel vizsgálja a technikai fejlődés lehetőségeit; ➤ megismeri a természeti erőforrások felhasználására, a környezetszennyezésre, a globális és társadalmi egyenlőtlenségek problémájára vonatkozó etikai felvetéseket; 	
Fejlesztési feladatok/Ismeretek		Kapcsolódási pontok
<p>Létezésünk feltételei</p> <ul style="list-style-type: none"> • Saját szükségletek, érdekek és értékek feltárása, ezek motiváló hatása a cselekvésekre • A testi és szellemi egészség forrásainak megismerése – egyéni, társadalmi és környezeti szinten • A különböző életkörülményű emberek életmódjának összehasonlítása <p>Fejlődés: értékek és veszélyek</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ember és környezete viszonyának értelmezése • A környezetszennyezés jelenségének meghatározása, fő területei, hatása a Föld, az élőlények, köztük az ember életére • A technikai fejlődés néhány területének feltárása, az ember életmódjára és - minőségére ható jellegzetessége • Etikai kérdések felvetése a virtuális tevékenységgel, a 		<p><i>Természettudomány:</i> a környezet és az ember egysége, környezettudatosság</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> a tömegkommunikáció legfőbb üzeneteinek dekódolása</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> tervezett és alakított környezet; vizuális kommunikáció, jelértelmezés, jelalkotás; kép és szöveg.</p>

<p>médiatartalmakkal, a technikai eszközök alkalmazási módjaival kapcsolatban, saját ilyen jellegű tevékenységek reflektív vizsgálata</p> <p>Felelősség és cselekvés a jövő érdekében</p> <ul style="list-style-type: none"> • A közvetlen környezet állapotának kritikus szemléletű vizsgálata • A világ jelenéért és jövőjéért vállalható emberi felelősség néhány elemének megfogalmazása • Saját és közösségi cselekvési lehetőségek tervezése a környezetvédelem érdekében • 	<p><i>Digitális kultúra:</i> Forráshasználat</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>természetvédelem, környezetvédelem, média, virtuális tér, tudatos fogyasztó, létszükséglet, takarékoság, mértékletesség, felelősségvállalás</p>

Tematikai egység	Az európai kultúra hatása az egyén értékrendjére	Órakeret 6 óra
Előzetes tudás, tapasztalat	A tudományos kutatás és a művészi alkotás eszköztárának használatával kapcsolatos személyes tapasztalatok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai, eredményei	<p>A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ egyéni cselekvési lehetőségeket fogalmaz meg a közös erkölcsi értékek érvényesítésére; ➤ képes az európai, a nemzeti kultúra közös eredetének, forrásainak értelmezésére ➤ reflektíven értékeli a tudásszerzés módjait, különös tekintettel a forrás hitelességére; ➤ képes a helyzetnek megfelelő érzelmek kifejezésére. <p>A témakör tanulása eredményeként a tanuló:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ feltárja, hogy az Európa vallási arculatát meghatározó egyházak tevékenysége, szokás- vagy értékrendje milyen módon jelenik meg a társadalomban; ➤ feltárja, hogyan jelennek meg a hétköznapok során a tárgyalt világvallásoknak az emberi életre vonatkozó erkölcsi tanításai; ➤ értelmezi a szeretetnek, az élet tisztelete elvének a kultúrára gyakorolt hatását; ➤ értelmezi az egyes egyházak ünnepköréhez kapcsolódó alapvető vallási, kulturális eseményeket és a hozzájuk kapcsolódó bibliai (Ó és Új Szövetségbeli) szövegekre támaszkodó történeteket; ➤ összekapcsolja az egyes egyházak, vallások ünnepköreit és a hozzájuk tartozó jelképeket, szokásokat, néphagyományokat; ➤ a zsidó és keresztény bibliai történetekben, kulturálisan hagyományozott történetekben megnyilvánuló igazságos és megbocsátó magatartásra saját életéből példákat hoz; ➤ saját életét meghatározó világnézeti elkötelezettség birtokában alkalmazza a kölcsönös tolerancia elveit. 	
Fejlesztési feladatok/Ismeretek		Kapcsolódási pontok
<p>Kérdések és válaszok a világról</p> <ul style="list-style-type: none"> • A világra vonatkozó személyes kérdések megfogalmazása, a megismerés lehetőségei • Az információk elemzése a hitelesség alapján • A logikai érvelések gyakorlása • A tény, a vélemény, a tudás, a hit, az értékítélet fogalmak értelmezése • Az érték- és világnézeti különbségek azonosítása <p>A helyes és a helytelen dilemmái</p>		<p><i>Természettudomány:</i> a Föld helye a Naprendszerben és a Világegyetemben; Kopernikusz tudománytörténeti jelentősége.</p> <p><i>Történelem:</i> a Biblia;</p>

<ul style="list-style-type: none"> • Különböző és hasonló, azonos helyzetről alkotott értékítéletek elemzése • Néhány kulturális szabályozórendszer megismerése, ezek eredete és hatásai • A lelkiismeret működésének megérzése, átérése a döntésekben • Személyes erkölcsi elvek feltárása • Dilemmahelyzet elemzése erkölcsi szempontból <p>A vallási és a kulturális hagyományok tanításai</p> <ul style="list-style-type: none"> • Az istenhívő világnézet sajátosságainak vizsgálata • A környezetben fellelhető vallások néhány szokásának, ünnepének megismerése, ezen keresztül a világnézeti-kulturális sokszínűség tudatosítása 	<p>történetek az Ószövetségből; a görögök és rómaiak vallása; Az Újszövetség; Jézus története; a kereszténység kialakulása és elterjedése: üldözött vallásból államvallás; a római katolikus egyház felépítése, jellemzői. Az iszlám vallás megjelenése és alapvető tanításai.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> képek és formák a költészetben; az irodalmi művek szóbeli és írásbeli szövegműfajainak jellemzői</p> <p><i>Digitális kultúra:</i> Forráshasználat, ppt. készítése</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>világkép, világnézet, tudás, tény, vélemény, információ, hitelesség, együttélés, hit, istenhit, vallás, egyház, vallási tanítás, jó, rossz, lelkiismeret</p>

A fejlesztés várt eredményei az 6. évfolyam végén

A tanuló tisztában van az egészség megőrzésének jelentőségével, és tudja, hogy maga is felelős ezért. Tudatában van annak, hogy az emberek sokfélék, elfogadja és értékeli a testi és lelki vonásokban megnyilvánuló sokszínűséget, valamint az etnikai és kulturális különbségeket.

Gondolkodik saját személyiségjegyein, törekszik a megalapozott véleményalkotásra, illetve vélekedéseinek és tetteinek utólagos értékelésére.

Gondolkodik rajta, hogy mit tekint értéknek; tudja, hogy ez befolyásolja a döntéseit, és hogy időnként választania kell még a számára fontos értékek között is.

Képes különféle szintű kapcsolatok kialakítására és ápolására; átlátja saját kapcsolati hálójának a szerkezetét; rendelkezik a konfliktusok kezelésének és az elkövetett hibák kijavításának néhány, a gyakorlatban jól használható technikájával.

Fontos számára a közösséghez való tartozás érzése; **képes átlátni és elfogadni a közösségi normákat.**

Nyitottan fogadja a sajátjától eltérő véleményeket, szokásokat és kulturális, illetve vallási hagyományokat.

Érzékeli, hogy a társadalom tagjai különféle körülmények között élnek, képes együttérzést mutatni az elesettek iránt, és lehetőségéhez mérten szerepet vállal a rászorulóknak a segítségében. **Megbecsüli a neki nyújtott segítséget.**

Tisztában van azzal, hogy az emberi tevékenység hatással van a környezet állapotára, és törekszik rá, hogy életvitelével minél kevésbé károsítsa a természetet.

Ismeri a modern technika legfontosabb előnyeit és hátrányait, s felismeri magán a függőség kialakulásának esetleges előjeleit.

Tisztában van vele, hogy a reklámok a nézők befolyásolására törekcsenek, és kritikusan viszonyul a különféle médiaüzenetekhez.

Érti, hogy a világ megismerésének többféle útja van (különböző világképek és világnézetek), s ezek mindegyike a maga sajátos eszközeivel közelít ugyanahhoz a valóságához.

Megjegyzés: A vastag betűvel szedettek a munkövetelményt jelölik.

A fejlesztés várt eredményei az 6. évfolyam végén enyhe értelmi fogyatékos tanuló esetében

A tanuló tisztában van az egészség megőrzésének jelentőségével, és tudja, hogy maga is felelős ezért.

Tudatában van annak, hogy az emberek sokfélék, és elfogadja a testi és lelki vonásokban megnyilvánuló sokszínűséget.

Képességeinek tükrében gondolkodik saját személyiségjegyein, törekszik vélekedéseinek és tetteinek utólagos értékelésére. Gondolkodik rajta, hogy mit tekint értéknek; tudja, hogy ez befolyásolja a döntéseit, és hogy időnként választania kell még a számára fontos értékek között is.

Képes különféle szintű kapcsolatok kialakítására és ápolására; rendelkezik a konfliktusok kezelésének és az elkövetett hibák kijavításának néhány, a gyakorlatban jól használható technikájával.

Fontos számára a közösséghez való tartozás érzése; **képes elfogadni a közösségi normákat.**

Elfogadja a sajátjától eltérő véleményeket, szokásokat és kulturális, illetve vallási hagyományokat. Érzékeli, hogy a társadalom tagjai különféle körülmények között élnek, képes együttérzést mutatni az elesettek iránt, és lehetőségéhez mértén szerepet vállal a rászorulóknak segítségében. **Megbecsüli a neki nyújtott segítséget.**

Tisztában van azzal, hogy az emberi tevékenység hatással van a környezet állapotára, és törekszik rá, hogy életvitelével minél kevésbé károsítsa a természetet. Ismeri a modern technika legfontosabb előnyeit és hátrányait.

Tisztában van vele, hogy a reklámok a nézők befolyásolására törekszenek.

Megjegyzés: A vastag betűvel szedettek a minimumkövetelményt jelölik.

7–8. évfolyam

Ebben az életkori szakaszban az erkölcsi szabályok értelmezésében egyre jobban a mérlegelő gondolkodás dominál. A tevékenység motivációjában felerősödik a kortárs csoportban való megfelelés igénye, az elfogadottság jutalmazó szerepének motiváló hatása, s annak a tekintélyszemélynek a befolyása, akihez a tanuló érzelmileg kötődik. Az éntudat és az önismeret kibontakozásával kialakul a saját érzelmek és gondolatok megfigyelése és ellenőrzése feletti mérlegelés. Gyakorlattá válik a belülről vezérelt személyes véleményformálás a saját érzelmekről, szükségletekről és gondolatokról. A serdülőkorba lépő fiatal számára ezt az időszakot a társas önazonosság, társas identitás próbálgatása jellemzi. Ezen kapcsolatokban különféle viselkedéseket tapasztalhat, különböző élmények megosztására van lehetősége, így viselkedése az aktuális társas környezet szerint változik. Hitét a csoporttagok többségének értékrendjéhez igazodó gondolkodás uralja. Az erkölcs és etika tantárgynak külön figyelemmel kell lennie arra, hogy előtérbe kerülhet a kortársak viselkedésének szerepszerű átvétele. A fiúk társas-lelkületi fejlődésében egyre jelentősebb szerepet kap a félelem és a szomorúság elrejtésének igénye, mely az erőtlenség kifejezéseként is értelmezhető. Ebben az időszakban az empatikus viszonyulás határai jelentősen kitágulnak, mert a serdülő fogékonnyá válik a társadalmi életben megnyilvánuló igazságtalanságok észlelésére. Az órai beszélgetések valamennyi formája elősegítheti a lelkiismeret közösségekben történő erősödését. Ebben az életkorban megkezdődik a személyes világkép és világnézet kialakulása, ezért ezekben az években az oktatás fontos feladata, hogy ezt a folyamatot támogassa. A formálódó világképben testet öltő értékekre támaszkodva a fiatalok fokozatosan elkezdik elhelyezni magukat a létezés tágabb összefüggésrendszerében.

A 7-8. évfolyamos tanulók életében egyre többször jelenik meg a döntéshozatal, a felelősségvállalás önmagukkal, társaikkal és környezetükkel szemben. A különböző élethelyzetek felhívják a tanulók figyelmét az önismeret fontosságára, a társakkal való kommunikáció és együttműködés jelentőségére, az egészségmegőrző tevékenységek végzésének és a pénzügyi tudatosság fejlesztésének a nélkülözhetetlenségére. Erre az életkorra új dimenziókkal bővül a fiúk és a lányok kapcsolata, s az ezzel összefüggő témák tanórai feldolgozása szerepet vállalhat a testi és lelki egészségre, illetve a családi életre való nevelés általános céljainak megvalósításában. 13-14 évesen a tanulók már önálló használói a legkülönbözőbb technikai eszközöknek, így az erkölcsstan órák keretében is kitüntetett helyet kell kapnia a médiatudatosságra nevelésnek – hangsúlyozva, hogy ez egyúttal fontos szelete az állampolgárságra és demokráciára nevelésnek, valamint az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség fejlesztésének is.

Az általános iskola szakasz záró éveiben megnő azoknak a kérdéseknek a köre és bővül azoknak az élethelyzeteknek a sora, amelyekben a fiatalok önálló döntéseket hoznak – s ezzel együtt fokozódik a felelősségük önmagukkal, társaikkal és környezetükkel szemben. Ez a helyzet fontos kapcsolódási pontokat kínál *a másokért való felelősségvállalás és az önkéntesség*, valamint a *pályaorientáció* témakörének nevelési céljaihoz, illetve a *vállalkozói kompetencia* fejlesztéséhez.

Erre az életkorra új dimenziókkal bővül a fiúk és a lányok kapcsolata, s az ezzel összefüggő témák tanórai feldolgozása szerepet vállalhat a *testi és lelki egészségre*, illetve a *családi életre való nevelés* általános céljainak megvalósításában.

A 7-8. évfolyamon a tanulók már képesek pontosan érzékelni az egyes társadalmi csoportok lehetőségei és életesélyei közötti különbségeket, fel tudják fogni a *társadalmi igazságosság* kérdéskörébe sorolható problémákat, és képesek minderről összefüggésekben gondolkodni. Következésképpen az etika órák keretében direkt formában is felvetődhetnek a kirekesztettség, az előítéletek, valamint a méltányosság kérdéseit feszegető témakörök. Az órai beszélgetéseknek hála ugyancsak lehetővé válik a *lelkiismeret* szociális dimenziójának a fejlődése. . .

Szintén fontos sajátossága ennek az életkornak, hogy megkezdődik a *személyes világkép* és világnézet kialakulása, amely ugyan csak évek múltán válik teljesen összerendezetté, de ezekben az években az iskola fontos feladata, hogy ezt a folyamatot a maga eszközeivel támogassa. . A formálódó világképben testet öltő értékekre támaszkodva a fiatalok fokozatosan elkezdik elhelyezni magukat a létezés tágabb összefüggésrendszerében.

Az életkorra jellemző *önállósodást* az iskola *véleményt, választást és döntést igénylő helyzetek* teremtésével tudja támogatni. Ebből az etika valós, vagy a valóságoshoz nagyon hasonló morális dilemmák mérlegeltetésével veheti ki a maga részét. Ekkoriban a dilemmák már hangsúlyosan célozhatják a *személyes jövőkép* kialakítását, valamint az *identitás* különféle dimenziókban való stabilizálódását. E folyamat kiegészítőjeként fontos szerepet kap az etika órákon annak a megerősítése, hogy másnak ugyanúgy joga van a saját identitáshoz, amelynek a szokásokban és vélekedésekben megnyilvánuló másságát tiszteletben kell tartani.

Ebben a szakaszban kiemelt szerep juthat az órákon az adott konkrét témákhoz kapcsolódó *információk* különféle forrásokból való összegyűjtésének és rendszerezésének, a *kritikai gondolkodás fejlesztésének* és a jelenségek érvekkel alátámasztott *értékelésének*, valamint *disputa* jellegű vitáknak és az *erkölcsi dilemmavitáknak* is.

7. osztály

Témakörök	Kerettantervi óraszám	Helyi tanterv óraszám
Éntudat – Önismeret	5	5+1
Család – Helyem a családban	6	6
Társas tudatosság és társas kapcsolatok – Helyem a társas-lelkületi közösségekben	6	6
A társas együttélés kulturális gyökerei: Nemzet – helyem a társadalomban	5	5
A természet rendjének megőrzése, a fenntartható jövő	6	6
Az európai kultúra emberképe, hatása az egyén értékrendjére	6	6
Öko projekt	-	1
Összesen:	34	34+2=36

Tematikai egység	Éntudat – Önismeret	Órakeret: 5+1 óra
Előzetes tudás, tapasztalat	A nyelv és nyelvhasználat, valamint az emberi kommunikáció témakörében szerzett anyanyelvi ismeretek. A tettek belső mozgatóerőivel kapcsolatos személyes tapasztalatok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai, eredményei	<p>A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ reálisan feltérképezi, hogy saját érzelmi állapota és viselkedése milyen következményekkel járhat, és milyen hatást gyakorolhat a társas kapcsolatai alakítására; képes a helyzetnek megfelelő érzelmek kifejezésére; ➤ megfelelő döntéseket hoz arról, hogy az online térben milyen információkat oszthat meg önmagáról; ➤ reálisan értékeli helyzetét, fejlődési célokat fogalmaz meg és a célok megvalósítását szolgáló terveket készít; ➤ reflektíven értékeli tudásszerzési módjait, különös tekintettel a forrás hitelességére; ➤ feltárja pályaeérdeklődését és továbbtanulási céljait; ➤ képes a problémák elemzésére és a megoldási alternatívák alkotására, a probléma megoldása érdekében képes önmaga motiválására; ➤ célok és döntések meghozatalakor figyelembe veszi a személyes értékeit; ➤ egyéni cselekvési lehetőségeket fogalmaz meg az erkölcsi értékek érvényesítésére. <p>A témakör tanulása eredményeként a tanuló:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ megismeri az identitás fogalmát és jellemzőit, azonosítja saját identitásának néhány elemét; ➤ ismer testi és mentális egészséget őrző tevékenységeket és felismeri a saját egészségét veszélyeztető hatásokat. Megfogalmazza a saját intim terének határait; ➤ különbséget tesz a valóságos és a virtuális identitás között, felismeri a virtuális identitás jellemzőit. ➤ célokat tűz ki maga elé, és azonosítja a saját céljai eléréséhez szükséges főbb lépéseket; céljai megvalósítása közben önkontrollt végez, siker esetén önjutalmazást gyakorol. 	
Fejlesztési feladatok/Ismeretek		Kapcsolódási pontok
<p>Önismeret</p> <ul style="list-style-type: none"> • Saját főbb személyiségjegyek vizsgálata; • Ismerkedés a társadalmi szerepekkel, elvárásokkal; • Saját identitás fogalmának bővítése; 		<p><i>Dráma és színház:</i> ön- és társismereti játékok.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> a</p>

<ul style="list-style-type: none"> • Az emberi gondolkodásmód sokszínűsége megértése; • Azonos helyzetekre adott eltérő reakciók, vélemények elemzése; • Az egyének és az emberiség néhány cselekvésének etikai szempontú értékelése, a saját értékrenddel való összevetése; • Önkifejezési módok gyakorlása. <p>Szükségletek és igények</p> <ul style="list-style-type: none"> • A tanulás és fejlődés összefüggéseinek megértése a tanuló életében; • Információforrások kritikus elemzése; • Saját szokások, életvezetési mód, életszemlélet értékelése a testi és mentális egészség, a lehetséges káros tényezők feltárása, ezek elkerülésére javaslatok az önazonosság és a fejlődés szempontjából; • Saját igények és szükségletek feltárása. <p>Célok és tervek</p> <ul style="list-style-type: none"> • A felelősség, önismeret, munka, együttműködés, kreativitás, vállalkozó szellem, munkamegosztás, pénzügyi tudatosság megjelenése a mindennapi cselekvésekben; • A siker, a boldogság, boldogulás átérzése, azonosítása az egyén életében; • A pozitív életszemlélet tudatosítása; • Néhány személyes életcél megfogalmazása. 	<p>kommunikációs céloknak megfelelő szövegek írása; a nyelv állandósága és változása</p> <p><i>Természettudományok:</i> tanulási pálya; környezet és pályaválasztás; megélhetés, a serdülőkor érzelmi, szociális és pszichológiai jellemzői; a személyiség összetevői, értelmi képességek, érzelmi adottságok</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> érzelmek, hangulatok kifejezése; látványok, jelenségek asszociatív megjelenítése</p> <p><i>Digitális kultúra:</i> Forráshasználat, ppt., interaktív játékok készítése</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>önismeret, önazonosság, boldogulás, boldogság, jólét, jóllét, stressz, káros szenvedély, függés, alkotás, munka, pénzügyi tudatosság</p>

Tematikai egység	Család – Helyem a családban		Órakeret: 6 óra
Előzetes tudás, tapasztalat	A nemi éréssel és a szaporodással kapcsolatos biológiai ismeretek. A párkapcsolatok terén szerzett személyes tapasztalatok.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai, eredményei	<p>A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ reálisan feltérképezi, hogy saját érzelmi állapota és viselkedése milyen következményeket okozhat, és milyen hatást gyakorolhat a társas kapcsolatai alakítására; képes a helyzetnek megfelelő érzelmek kifejezésére; ➤ a családjában és ismeretségi körében talál olyan mintákat, amelyek példaként szolgálnak számára; ➤ megfogalmazza, hogy a szeretetnek, az elkötelezettségnek, bizalomnak, tiszteletnek milyen szerepe van a családban, a barátságokban és a párkapcsolatokban. <p>A témakör tanulása eredményeként a tanuló:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ megismer olyan mintákat és lehetőségeket, amelyek segítségével a problémás helyzetek megoldhatók, illetve tudja, hogy hová fordulhat segítségért; ➤ azonosítja a családban betöltött szerepeket és feladatokat; egyre reálisabban a saját szerepét és feladatait; ➤ azonosít néhány, a családban előforduló konfliktust, felismeri a család életében bekövetkező nehéz helyzeteket, és megfogalmazza, hogy milyen módon kezelhetők ezek; ➤ felismeri saját családjának viszonyrendszerét, a családot összetartó érzelmeket és közösségi értékeket; ➤ azonosítja az egyéni, családi és társadalmi boldogulás feltételeit. 		
Fejlesztési feladatok/Ismeretek		Kapcsolódási pontok	
<p>Érzelmek és cselekvések hatása</p> <ul style="list-style-type: none"> • Külső és belső tényezők összehangolása, amelyek az érzelmi-mentális állapotra hatással lehetnek; • Stratégiák kidolgozása a negatív hatások kivédésére; • Valós és virtuális térben zajló cselekvések elemzése a másokra tett hatás és etikai értékek szempontjából; <p>Kölcsönösség és egyenlőség a kapcsolatokban;</p> <ul style="list-style-type: none"> • A bizalom, szeretet, tisztelet, segítség és intimitás megérzése, megjelenése a kapcsolatokban • Pozitív minták a harmonikusan működő párkapcsolatokra; • A másik igényeit és szükségleteit figyelembe vevő és a saját igényeket megfogalmazó kommunikáció gyakorlása; 		<p><i>Természettudomány:</i> nemi jellegek, nemi hormonok; a menstruációs ciklus folyamata; másodlagos nemi jellegek, lelki tulajdonságok; a fogamzásgátlás módjai, következményei;</p> <p>az abortusz egészségi, erkölcsi és társadalmi kérdései; a fogamzás feltételei, a méhen belüli élet mennyiségi és</p>	

	<ul style="list-style-type: none"> • Az egyenlőtlen, kihasználó vagy bántalmazó kapcsolat jellemzőinek azonosítása, az erre vonatkozó jogok és a védelem lehetőségeinek megismerése. <p>Változások a családban</p> <ul style="list-style-type: none"> • A család társadalmi funkciói értelmezése, a családszerkezet sokfélesége; • A harmonikus családi életet meghatározó értékek összegyűjtése, • A támogatás, megértés, tanulás, együttérzés és egyenlőség vizsgálata családi kapcsolatokban; • A serdülőkor önállósági igényéből vagy az életkori különbségekből eredő vélemény- és érdekkonfliktusok azonosítása. 	<p>minőségi változásai, a szülés/születés főbb mozzanatai.</p> <p><i>Dráma és színház:</i> együtműködés némajátékos, szöveges és mozgásos tevékenység során; alkalmazkodás, érdekérvényesítés dinamikus változtatása a csoportos tevékenységek alkalmával, konszenzus kialakításának képessége és eszköztárának megismerése a dramatikus tevékenységek előkészítésekor;</p> <p><i>Digitális kultúra:</i> Forráshasználat</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>érzelem, szerelem, párkapcsolat, vonzódás, intimitás, bizalom, hűség, igény, nemzedék, értékrend, önvédelem, zaklatás, emberi jogok.</p>	

Tematikai egység	Társas tudatosság és társas kapcsolatok - Helyem a társas-lelkületi közösségekben		Órakeret: 6 óra
Előzetes tudás, tapasztalat	Formális és informális, iskolai és iskolán kívüli közösségekben szerzett személyes tapasztalatok.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai, eredményei	<p>A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ reálisan feltérképezi, hogy saját érzelmi állapota és viselkedése milyen következményekkel járhat, és milyen hatást gyakorolhat a társas kapcsolatainak alakítására; képes a helyzetnek megfelelő érzelmek kifejezésére; ➤ a csoporthoz való csatlakozás vagy az onnan való kiválás esetén összeveti a csoportnormákat és a saját értékrendjét; ➤ a családjában és ismeretségi körében talál olyan mintákat, amelyek példaként szolgálnak számára; ➤ megfogalmazza, hogy a szeretetnek, az elkötelezettségnek, bizalomnak, tiszteletnek milyen szerepe van a barátságokban, a páros kapcsolatokban, az iskolai közösségekben. <p>A témakör tanulása eredményeként a tanuló:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ képes a saját véleményétől eltérő véleményekhez tisztelettel viszonyulni, a saját álláspontja mellett érvelni; ➤ kölcsönös megértésre törekszik; ➤ felismeri a konfliktus kialakulására utaló jelzéseket; ➤ rendelkezik tapasztalatokkal, érvekkel a konfliktusok megelőzésére és megoldási javaslatokkal a konfliktusok megoldására; ➤ azonosítja a csoportban elfoglalt helyét és szerepét, törekszik a személyiségének legjobban megfelelő feladatok vállalására; ➤ törekszik mások helyzetének megértésére, felismeri a mások érzelmi állapotára és igényeire utaló jelzéseket; ➤ nyitott és segítőkész a nehéz helyzetben levő személyek iránt. 		
Fejlesztési feladatok/Ismeretek		Kapcsolódási pontok	
<p>Felelősség egymásért</p> <p>A kapcsolatrendszerekben elfoglalt különböző helyzetek, szerepek elemzése</p> <p>Rendelkezik érzelmi kifejezőképességekkel a konfliktusok megelőzésére és megoldási javaslatokkal a konfliktusok megoldására;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Az egyén felelősségének megfogalmazása különböző szerepekben: cselekvőként vagy szemlélőként, aktív segítőként vagy érzelmi támogatóként a valós és a virtuális 		<p><i>Természettudomány:</i></p> <p>leány és női, fiú és férfi szerepek a családban, a társadalomban;</p> <p>mások megismerése, megítélése és a kommunikáció;</p> <p>családi és iskolai agresszió, önzetlenség,</p>	

<p>térben is.</p> <p>A kapcsolatok minősége</p> <ul style="list-style-type: none"> • Egymás jobb megismerésének és a társas kapcsolatrendszer gazdagításának módjai; • A másokat megítélő vélemények elemzése a lehetséges sztereotípiák, az előítéletek, elfogadás, tolerancia alapján; • A figyelmesség, közös tervezés és az együttműködés példáinak érvényesítése; • A tartós kapcsolatok és párkapcsolatok alapvető feltételeinek megismerése. <p>A kapcsolatok megóvása</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kapcsolati konfliktusok elemzése eltérő igények, kommunikáció és érzelmek szempontjából, megoldási stratégiák kidolgozása; • A felelősségvállalás, bocsánatkérés és a jóvátétel szerepének felismerése a kapcsolatok helyreállításában, 	<p>alkalmazkodás, áldozatvállalás, konfliktuskezelés, probléma feloldás; a kamasz helye a harmonikus családban; a viselkedési normák és szabályok szerepe.</p> <p><i>Dráma és színház</i></p> <p>konszenzus kialakításának képessége és eszköztárának megismerése a dramatikus tevékenységek előkészítése során;</p> <p>Egymás munkája iránti tisztelet, figyelem, őszinteség és tapintat a megbeszélésekkor, belső irányítású csoportszerveződés</p> <p>dramatikus tevékenységek alkalmával.</p> <p><i>Digitális kultúra:</i></p> <p>Forráshasználat</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>kapcsolatrendszer, viszonyulás, konfliktuskezelés, jóvátétel, alkalmazkodás, önállóság, cselekvés, átélés, előítélet, elfogadás</p>

Tematikai egység	A társas együttélés kulturális gyökerei: Nemzet – helyem a társadalomban	Órakeret: 5 óra
Előzetes tudás, tapasztalat	Az Európáról, a globalizációról és a multikulturális társadalmakról szerzett történelmi és földrajzi ismeretelemek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai, eredményei	<p>A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ azonosítja, értelmezi a nemzet, a kulturális közösség számára fontos közösségi értékeket, indokolja, hogy ezek milyen szerepet játszanak a saját életében; ➤ érzelmileg, társas-lelkületileg azonosul az állami, nemzeti és egyházi ünnepkörök jelentőségével, értelmezi a hozzájuk kapcsolódó jelképeket, valamint az ünnepek közösségmegtartó szerepét; ➤ azonosítja azokat a kulturális különbségeket, helyzeteket, amelyek etikai dilemmákat vetnek fel, és véleményt alkot róluk; ➤ a csoporthoz való csatlakozás vagy az onnan való kiválás esetén összeveti a csoportnormákat és a saját értékrendjét; ➤ képes a problémák elemzésére és a megoldási alternatívák alkotására, a probléma megoldása érdekében képes önmaga motiválására; ➤ azonosítja a számára fontos közösségi értékeket, indokolja, hogy ezek milyen szerepet játszanak a saját életében; ➤ azonosítja azokat a helyzeteket, amelyek etikai dilemmákat vetnek fel, és véleményt alkot róluk; ➤ értékeli az etikus és nem etikus cselekvések lehetséges következményeit. <p>A témakör tanulása eredményeként a tanuló:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ azonosítja a valós és virtuális térben történő zaklatások különböző fokozatait és módjait, van terve a zaklatások elkerülésére és kivédésére; tudja, hogy hová fordulhat segítségért; ➤ értelmezi a szabadság és az önkorlátozás, a tolerancia és a szeretet megjelenését és határait egyéni élethelyzeteiben; ➤ fizikai vagy digitális környezetben információt gyűjt és megosztja tudását a sport, tudomány, technika, művészetek vagy a közélet területén a magyar nemzet és Európa kultúráját meghatározó kiemelkedő személyiségekről és tevékenységükről; ➤ ismeri a nemzeti identitást meghatározó kulturális értékeket, és indokolja, hogy miért fontos ezek megőrzése; ➤ azonosítja a nemzeti és európai értékek közös jellemzőit, az európai kulturális szemlélet meghatározó elemeit; ismereteket szerez a Kárpát-medencében élő magyarokról, Magyarországon élő nemzetiségekről, népcsoportokról, kettős kötődésű személyekről; ➤ ismeri a rá vonatkozó gyermekjogokat, ezek fő szabályozó dokumentumait, értelmezi kötelezettségeit, részt vesz szabályalkotásban; ➤ ismeri az alapvető emberi jogokat és vizsgálja ezek érvényesülését különböző embercsoportok esetében; ➤ megismeri a hátrányos helyzetű személyek érdekében szervezett 	

	<p>programokban való részvétel lehetőségeit;</p> <p>➤ reflektív módon vizsgálja saját és csoportja gondolkodását más csoportokról; kifejtí véleményét a sztereotípiák és előítéletek hatásáról.</p>
Fejlesztési feladatok/Ismeretek	Kapcsolódási pontok
<p>A közösségek és identitás</p> <ul style="list-style-type: none"> • A kulturális-társadalmi identitás alapjai, a nemzeti identitás megőrzése; • Európa szerepének felismerése, mint a nemzeti kulturális identitás egyik meghatározója; • A különböző közösségekhez tartozás lehetséges ellentmondásai feltárása; • Különböző közösségek viszonyainak elemzése; • Az európai értékrend elemei a társadalmi és jogrendszerekben, ezek megvalósulása vagy hiánya a mindennapokban. <p>Értékek a társas együttműködésben;</p> <ul style="list-style-type: none"> • A kölcsönös bizalom, becsületesség és felelősségvállalás, mint fő közösségsszervező értékek azonosítása; • Az esetetek segítése, a szolidaritás fogalmának értelmezése; • Véleményalkotás a szabálysértés, csalás, jogsértés, bűnelkövetés eseteiről egyéni és társadalmi kár szempontjából, egyben a társadalmi elfogadottságáról; • Kérdések megfogalmazása a büntetés néhány formájáról; • Az együttműködés, felelősségvállalás, feladatvállalás alapelveinek átélése; • Fontos társadalmi értékek megvalósításának érdekében végzett tevékenységek megismerése; • A jogok és köteleességek rendszerének elemzése több társadalmi szinten; • Az egyén aktív részvételi lehetőségei a társadalom életének szabályozásában; • Társadalmi témájú médiahírek elemzése, saját médiafogyasztás vizsgálata; • Az agresszív nyelvhasználat és az információtorzítás felismerése. 	<p><i>Földrajz:</i> éhezés és szegénység a világban; Európa változó társadalma; az Európai Unió lényegének megértése; népeességmozgások és menekültáradat; a Kárpát-medence népei.</p> <p><i>Történelem:</i> egyenlőség és egyenlőtlenségek a társadalomban; állampolgári jogok és köteleességek; a nyugati integráció kezdetei; az Európai Unió létrejötte és működése; a globalizáció előnyei és veszélyei;</p> <p>Magyarország Alaptörvénye; a magyarországi nemzetiségek és etnikai kisebbségek; a cigány (roma) népeesség helyzete</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> véleménynyilvánítás, érvek, ellenérvek, a saját álláspont megvédése</p> <p><i>Digitális kultúra:</i> Forráshasználat, ppt. készítése</p>
Kulcsfogalmak/fogalmak	nemzet, nemzetiség, kultúra, identitás, tolerancia, szolidaritás, szabályszegés, jogsértés, bűn, büntetés, érdekérvényesítés, társadalmi cél, média

Tematikai egység	A természet rendjének megőrzése és a fenntartható jövő + ökoprojekt	Órakeret: 6 óra +1 óra
Előzetes tudás, tapasztalat	Az alkohol, a cigaretta és a drogok káros hatásaival kapcsolatos egészségügyi ismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai, eredményei	<p>A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ megfogalmazza személyes felelősségét a természeti és tárgyi környezet iránt, megoldási javaslatot tesz környezetének megőrzésére, esztétikus fejlesztésére; ➤ értékeli, értelmezi az ökológiai, ökonómiai egyensúly hétköznapi szükségességét; ➤ döntéseket hoz arról, hogy milyen szokások kialakulásával járul hozzá a fenntartható fejlődés megvalósításához, milyen cselekvéseket tehet a társadalmi problémák kezelése érdekében; ➤ megfogalmazza, hogy a pozitív egyéni és társadalmi jövőkép elérését milyen feltételek támogatják. <p>A témakör tanulása eredményeként a tanuló:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ folyamatosan frissíti az emberi tevékenység környezetre gyakorolt hatásaival kapcsolatos ismereteit fizikai és digitális környezetben, kritikus szemlélettel vizsgálja a technikai fejlődés lehetőségeit, korlátait; ➤ megismeri és véleményezi a természeti erőforrások felhasználására, a környezetszennyezésre, a globális és társadalmi egyenlőtlenségek problémájára vonatkozó etikai felvetéseket; ➤ értelmezi a fenntartható fejlődés és a legfontosabb társadalmi problémák megoldása érdekében javasolt stratégiákat, cselekvési lehetőségeket. 	
Fejlesztési feladatok/Ismeretek		Kapcsolódási pontok
<p>Lehetőségek és egyenlőtlenségek</p> <ul style="list-style-type: none"> • Megismeri az általános emberi szükségleteket az egyén, a helyi közösségek és az emberiség szintjén is; • Az egyén és közösség rövid és hosszú távú érdekei közötti ellentmondások feltárja; • Az emberiség létezésének alapvető feltételeit veszélyeztető folyamatok azonosítja; • Társadalmi-gazdasági egyenlőtlenségek okainak megismerése. <p>Az ember és környezetének kölcsönhatása</p> <ul style="list-style-type: none"> • Az emberiség életét és gondolkodását leginkább befolyásoló technológiák hatásainak elemzése a személyes kapcsolatok és az életminőség szempontjából, 		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> a sajtóműfajok alapvető jellemzőinek tudatosítása; hírek, események a médiában.</p> <p><i>Történelem:</i> tudományos és technikai forradalom; a világháló.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> képek, látványok, médiaszövegek, események önálló elemzése a vizuális közlés köznapi és</p>

<p>megoldási javaslatok, etikai szabályok megfogalmazása a problémákra;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Károsító és építő, környezetszépítő tevékenységek megkülönböztetése; • Néhány környezeti etikai és bioetikai kérdés megismerése; <p>Az emberiség jövője</p> <ul style="list-style-type: none"> • A fogyasztói és pénzügyi tudatosság fő elveinek rendszerezése; • Környezetbarát technológiai megoldások, kreatív újrahasznosítási lehetőségek feltárása; • Saját célok megfogalmazása a fenntartható fejlődés érdekében. 	<p>művészi formáinak felhasználásával; a mozgóképi nyelv alapjainak, működésének értelmezése.</p> <p><i>Digitális kultúra:</i> Forráshasználat, ppt. készítése</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>erőforrás, globális hatás, újrahasznosítás, környezetbarát technológia, egyéni felelősség, fenntartható fejlődés, egyenlőtlenség</p>

Tematikai egység	Az európai kultúra hatása az egyén értékrendjére	Órakeret: 6 óra
Előzetes tudás, tapasztalat	Különböző vallásokhoz kapcsolódó, történelmi, jelenismereti, irodalmi és művészeti ismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai, eredményei	<p>A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ értelmezi az európai, a nemzeti kultúra közös eredetét, forrását azonosítja a számára fontos közösségi értékeket, indokolja, hogy ezek milyen szerepet játszanak a saját életében; ➤ azonosítja azokat a helyzeteket, amelyek etikai dilemmákat vetnek fel, és véleményét alkot róluk; ➤ értékeli az etikus, a nem etikus cselekvések lehetséges következményeit; ➤ reflektíven értékeli tudásszerzési módjait, különös tekintettel a forrás hitelességére; ➤ képes a helyzetnek megfelelő érzelmek kifejezésére; ➤ egyéni cselekvési lehetőségeket fogalmaz meg az erkölcsi értékek érvényesítésére. <p>A témakör tanulása eredményeként a tanuló:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ értelmezi a szeretetnek, az élet tisztelete elvének a kultúrára gyakorolt hatását; ➤ feltárja, hogy az Európa vallási arculatát meghatározó egyházak tevékenysége, szokás- vagy értékrendje milyen módon jelenik meg a társadalomban; ➤ feltárja, hogyan jelenik meg a hétköznapiak során a tárgyalt világvallásoknak az emberi életre vonatkozó erkölcsi tanításai; ➤ a megismert vallások erkölcsi tanításait összeveti személyes véleményével; ➤ saját életét meghatározó világnézeti elkötelezettség birtokában a kölcsönös tolerancia elveit gyakorolja. 	
Fejlesztési feladatok/Ismeretek		Kapcsolódási pontok
<p>Világnézet és erkölcs</p> <ul style="list-style-type: none"> • Különböző világnézetben alapuló gondolkodások összehasonlítása; • Az erkölcs, mint viselkedést szabályozó értékrendszer, az erkölcsi fogalmak egyéni értelmezése; • A személyes erkölcs kialakulását befolyásoló tényezők azonosítása: a család, a média, a kortárs csoportok, a nevelők; • Az egyén és közösség értékítéletének ütköztetése; • A saját értékrendnek megfelelő és ellentmondó viselkedés gyakorlása; • A zsidóság és a kereszténység, világképeinek fő vonásai, 		<p><i>Vizuális kultúra:</i> személyes véleményt kifejező vizuális megjelenítés adott témában.</p> <p><i>Földrajz:</i> a világvallások társadalmat, gazdaságot, környezetet befolyásoló szerepe; kultúrák találkozásai a Föld</p>

<p>fő tanításaik megismerése;</p> <ul style="list-style-type: none"> • A vallás szerepének jelentőségének azonosítása az emberek életében; • A zsidó és keresztény vallások álláspontjainak értelmezése néhány általános etikai kérdésben; • Az egyházak társadalmi tevékenységének megismerése, együttműködés közös célok érdekében. <p>A vallások tanításai</p> <ul style="list-style-type: none"> • A tízparancsolat megismerése; • A felebaráti szeretet, felelősségvállalás gyakorlása a másik ember iránt; • Olyan értékek keresése, melyek azonosak a vallásos és nem vallásos emberek számára. 	<p>különböző térségeiben.</p> <p><i>Digitális kultúra:</i> Forráshasználat, ppt. készítése</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>vallás, hit, erkölcs, kereszténység, iszlám, judaizmus, hinduizmus, buddhizmus, felebaráti szeretet, karitás, aranyszabály, az élet tiszteletének elve, tízparancsolat</p>

<p>A fejlesztés várt eredményei a 7. évfolyam végén</p>	<p>A tanuló megérti, hogy az ember egyszerre biológiai és tudatos lény, akit veleszületett képességei alkalmassá tesznek a tanulásra, mások megértésre és önmaga vizsgálatára. Érti, hogy az emberek viselkedését, döntéseit tudásuk, gondolataik, érzelmeik, vágyaik, nézeteik és értékrendjük egyaránt befolyásolják. Képes reflektálni saját maga és mások gondolataira, motívumaira és tetteire. Életkorának megfelelő szinten ismeri önmagát, hosszabb távú elképzeléseinek kialakításakor képes reálisan felmérni a lehetőségeit. Képes erkölcsi szempontok szerint mérlegelni különféle cselekedeteket, és el tudja viselni az értékek közötti választással együtt járó belső feszültséget. Képes ellenállni a csoportnyomásnak, és saját értékrendje szerinti autonóm döntéseket hozni. Tisztában van vele, hogy baráti- és párkapcsolataiban felelősséggel tartozik a társaiért. Kialakultak benne az európai identitás csirái. Nyitott más kultúrák értékeinek megismerésére és befogadására. Érti a szabályok szerepét az emberi együttélésben, s e belátás alapján igyekszik alkalmazkodni hozzájuk; igényli azonban, hogy maga is alakítója lehessen a közösségi szabályoknak. Van elképzelése saját jövőjéről, és tisztában van vele, hogy céljai eléréséért erőfeszítéseket kell tennie. Életkorának megfelelő szinten tisztában van vele, hogy minden döntés szabadsága egyúttal felelősséggel is jár. Fontosnak érzi a közösséghez tartozást, miközben törekszik személyes autonómiájának megőrzésére. Képes megfogalmazni, hogy mi okoz neki örömet, illetve rossz érzést. Tisztában van a függőséget okozó szokások súlyos következményeivel. Tudja, hogy ugyanazt a dolgot különböző emberek eltérő módon ítélik meg, ami konfliktusok forrása lehet.</p> <p><i>Megjegyzés: A vastag betűvel szedettek a minimumkövetelményt jelölik.</i></p>
---	---

<p>A fejlesztés várt eredményei a 7. évfolyam végén enyhe értelmi fogyatékos tanuló esetében</p>	<p>A tanuló megérti, hogy az ember egyszerre biológiai és gondolkodó lény, aki alkalmas tanulásra és mások megértésére. Életkorának és képességeinek megfelelő szinten ismeri önmagát. Nyitott más kultúrák értékeinek megismerésére és befogadására. Képességeinek megfelelő szinten elképzei saját jövőjét; tudja, hogy céljai eléréséért erőfeszítéseket kell tennie. Életkorának és mentális képességének megfelelő szinten tudja, hogy minden döntés szabadsága egyúttal felelősséggel is jár. Ismeretei vannak a függőséget okozó szokások súlyos következményeiről. Irányítás mellett ismereteket szerez a közvetlen környezetében jelenlevő hagyományokról, az emberi- és a társas kapcsolatok természetéről, az erkölcsről, a világvallásokról, a kereszténység európai hagyományairól. Képes megkülönböztetni a helyes és helytelen emberi cselekedeteket. A tisztelet, szeretet, megbecsülés fogalmáról elképzelésekkel rendelkezik, melyet saját segítőkész magatartásával támaszt alá.</p> <p><i>Megjegyzés: A vastag betűvel szedetttek a minimumkövetelményt jelölik.</i></p>
---	--

8. osztály

Témakörök	Kerettantervi óraszám	Helyi tanterv óraszám
Értudat – Önismeret	5	5+1
Család – Helyem a családban	6	6
Társas tudatosság és társas kapcsolatok – Helyem a társas-lelkületi közösségekben	6	6
A társas együttélés kulturális gyökerei: Nemzet – helyem a társadalomban	5	5
A természet rendjének megőrzése, a fenntartható jövő	6	6
Az európai kultúra emberképe, hatása az egyén értékrendjére	6	6
Öko projekt	-	1
Összesen:	34	34+2=36

Tematikai egység	Éntudat – Önismeret	Órakeret: 5+1 óra
Előzetes tudás, tapasztalat	A nyelv és nyelvhasználat, valamint az emberi kommunikáció témakörében szerzett anyanyelvi ismeretek. A tettek belső mozgatóerőivel kapcsolatos személyes tapasztalatok.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai, eredményei	<p>A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ reálisan feltérképezi, hogy saját érzelmi állapota és viselkedése milyen következményekkel járhat, és milyen hatást gyakorolhat a társas kapcsolatai alakítására; képes a helyzetnek megfelelő érzelmek kifejezésére; ➤ megfelelő döntéseket hoz arról, hogy az online térben milyen információkat oszthat meg önmagáról; ➤ reálisan értékeli helyzetét, fejlődési célokat fogalmaz meg és a célok megvalósítását szolgáló terveket készít; ➤ reflektíven értékeli tudásszerzési módjait, különös tekintettel a forrás hitelességére; ➤ feltárja pályaeérdeklődését és továbbtanulási céljait; ➤ képes a problémák elemzésére és a megoldási alternatívák alkotására, a probléma megoldása érdekében képes önmaga motiválására; ➤ célok és döntések meghozatalakor figyelembe veszi a személyes értékeit; ➤ egyéni cselekvési lehetőségeket fogalmaz meg az erkölcsi értékek érvényesítésére. <p>A témakör tanulása eredményeként a tanuló:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ megismeri az identitás fogalmát és jellemzőit, azonosítja saját identitásának néhány elemét; ➤ ismer testi és mentális egészséget őrző tevékenységeket és felismeri a saját egészségét veszélyeztető hatásokat. Megfogalmazza a saját intim terének határait; ➤ különbséget tesz a valóságos és a virtuális identitás között, felismeri a virtuális identitás jellemzőit. ➤ célokat tűz ki maga elé, és azonosítja a saját céljai eléréséhez szükséges főbb lépéseket; céljai megvalósítása közben önkontrollt végez, siker esetén önjutalmazást gyakorol. 	
Fejlesztési feladatok/Ismeretek		Kapcsolódási pontok
<p>Önismeret</p> <ul style="list-style-type: none"> • Saját főbb személyiségjegyek vizsgálata; • Ismerkedés a társadalmi szerepekkel, elvárásokkal; • Saját identitás fogalmának bővítése; 		<p><i>Dráma és színház:</i> ön- és társismereti játékok.</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> a</p>

<ul style="list-style-type: none"> • Az emberi gondolkodásmód sokszínűsége megértése; • Azonos helyzetekre adott eltérő reakciók, vélemények elemzése; • Az egyének és az emberiség néhány cselekvésének etikai szempontú értékelése, a saját értékrenddel való összevetése; • Önkifejezési módok gyakorlása. <p>Szükségletek és igények</p> <ul style="list-style-type: none"> • A tanulás és fejlődés összefüggéseinek megértése a tanuló életében; • Információforrások kritikus elemzése; • Saját szokások, életvezetési mód, életszemlélet értékelése a testi és mentális egészség, a lehetséges káros tényezők feltárása, ezek elkerülésére javaslatok az önazonosság és a fejlődés szempontjából; • Saját igények és szükségletek feltárása. <p>Célok és tervek</p> <ul style="list-style-type: none"> • A felelősség, önismeret, munka, együttműködés, kreativitás, vállalkozó szellem, munkamegosztás, pénzügyi tudatosság megjelenése a mindennapi cselekvésekben; • A siker, a boldogság, boldogulás átérzése, azonosítása az egyén életében; • A pozitív életszemlélet tudatosítása; • Néhány személyes életcél megfogalmazása. 	<p>kommunikációs céloknek megfelelő szövegek írása; a nyelv állandósága és változása.</p> <p><i>Természettudományok:</i> tanulási pálya; környezet és pályaválasztás; megélhetés, a serdülőkor érzelmi, szociális és pszichológiai jellemzői; a személyiség összetevői, értelmi képességek, érzelmi adottságok.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> érzelmek, hangulatok kifejezése; látványok, jelenségek asszociatív megjelenítése.</p> <p><i>Digitális kultúra:</i> Forráshasználat, ppt. készítése</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>önismeret, önazonosság, boldogulás, boldogság, jólét, jóllét, stressz, káros szenvedély, függés, alkotás, munka, pénzügyi tudatosság</p>

Tematikai egység	Család – Helyem a családban		Órakeret: 6 óra
Előzetes tudás, tapasztalat	A nemi éréssel és a szaporodással kapcsolatos biológiai ismeretek. A párkapcsolatok terén szerzett személyes tapasztalatok.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai, eredményei	<p>A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ reálisan feltérképezi, hogy saját érzelmi állapota és viselkedése milyen következményeket okozhat, és milyen hatást gyakorolhat a társas kapcsolatai alakítására; képes a helyzetnek megfelelő érzelmek kifejezésére; ➤ a családjában és ismeretségi körében talál olyan mintákat, amelyek példaként szolgálnak számára; ➤ megfogalmazza, hogy a szeretetnek, az elkötelezettségnek, bizalomnak, tiszteletnek milyen szerepe van a családban, a barátságokban és a párkapcsolatokban. <p>A témakör tanulása eredményeként a tanuló:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ megismer olyan mintákat és lehetőségeket, amelyek segítségével a problémás helyzetek megoldhatók, illetve tudja, hogy hová fordulhat segítségért; ➤ azonosítja a családban betöltött szerepeket és feladatokat; egyre reálisabban a saját szerepét és feladatait; ➤ azonosít néhány, a családban előforduló konfliktust, felismeri a család életében bekövetkező nehéz helyzeteket, és megfogalmazza, hogy milyen módon kezelhetők ezek; ➤ felismeri saját családjának viszonyrendszerét, a családot összetartó érzelmeket és közösségi értékeket; ➤ azonosítja az egyéni, családi és társadalmi boldogulás feltételeit. 		
Fejlesztési feladatok/Ismeretek		Kapcsolódási pontok	
<p>Érzelmek és cselekvések hatása</p> <ul style="list-style-type: none"> • Külső és belső tényezők összehangolása, amelyek az érzelmi-mentális állapotra hatással lehetnek; • Stratégiák kidolgozása a negatív hatások kivédésére; • Valós és virtuális térben zajló cselekvések elemzése a másokra tett hatás és etikai értékek szempontjából; <p>Kölcsönösség és egyenlőség a kapcsolatokban;</p> <ul style="list-style-type: none"> • A bizalom, szeretet, tisztelet, segítség és intimitás megérzése, megjelenése a kapcsolatokban • Pozitív minták a harmonikusan működő párkapcsolatokra; • A másik igényeit és szükségleteit figyelembe vevő és a saját igényeket megfogalmazó kommunikáció gyakorlása; 		<p><i>Természettudomány:</i> nemi jellegek, nemi hormonok; a menstruációs ciklus folyamata; másodlagos nemi jellegek, lelki tulajdonságok; a fogamzásgátlás módjai, következményei;</p> <p>az abortusz egészségi, erkölcsi és társadalmi kérdései; a fogamzás feltételei, a méhen belüli élet mennyiségi és</p>	

	<ul style="list-style-type: none"> • Az egyenlőtlen, kihasználó vagy bántalmazó kapcsolat jellemzőinek azonosítása, az erre vonatkozó jogok és a védelem lehetőségeinek megismerése. <p>Változások a családban</p> <ul style="list-style-type: none"> • A család társadalmi funkciói értelmezése, a családszerkezet sokfélesége; • A harmonikus családi életet meghatározó értékek összegyűjtése, • A támogatás, megértés, tanulás, együttérzés és egyenlőség vizsgálata családi kapcsolatokban; • A serdülőkor önállósági igényéből vagy az életkori különbségekből eredő vélemény- és érdekkonfliktusok azonosítása. 	<p>minőségi változásai, a szülés/születés főbb mozzanatai.</p> <p><i>Dráma és színház:</i> együtműködés némajátékos, szöveges és mozgásos tevékenység során; alkalmazkodás, érdekérvényesítés dinamikus változtatása a csoportos tevékenységek alkalmával, konszenzus kialakításának képessége és eszköztárának megismerése a dramatikus tevékenységek előkészítésekor;</p> <p><i>Digitális kultúra:</i> Forráshasználat, ppt., interaktív feladat készítése</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>érzelem, szerelem, párkapcsolat, vonzódás, intimitás, bizalom, hűség, igény, nemzedék, értékrend, önvédelem, zaklatás, emberi jogok.</p>	

Tematikai egység	Társas tudatosság és társas kapcsolatok - Helyem a társas-lelkületi közösségekben		Órakeret: 6 óra
Előzetes tudás, tapasztalat	Formális és informális, iskolai és iskolán kívüli közösségekben szerzett személyes tapasztalatok.		
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai, eredményei	<p>A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ reálisan feltérképezi, hogy saját érzelmi állapota és viselkedése milyen következményekkel járhat, és milyen hatást gyakorolhat a társas kapcsolatainak alakítására; képes a helyzetnek megfelelő érzelmek kifejezésére; ➤ a csoporthoz való csatlakozás vagy az onnan való kiválás esetén összeveti a csoportnormákat és a saját értékrendjét; ➤ a családjában és ismeretségi körében talál olyan mintákat, amelyek példaként szolgálnak számára; ➤ megfogalmazza, hogy a szeretetnek, az elkötelezettségnek, bizalomnak, tiszteletnek milyen szerepe van a barátságokban, a páros kapcsolatokban, az iskolai közösségekben. <p>A témakör tanulása eredményeként a tanuló:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ képes a saját véleményétől eltérő véleményekhez tisztelettel viszonyulni, a saját álláspontja mellett érvelni; ➤ kölcsönös megértésre törekszik; ➤ felismeri a konfliktus kialakulására utaló jelzéseket; ➤ rendelkezik tapasztalatokkal, érvekkel a konfliktusok megelőzésére és megoldási javaslatokkal a konfliktusok megoldására; ➤ azonosítja a csoportban elfoglalt helyét és szerepét, törekszik a személyiségének legjobban megfelelő feladatok vállalására; ➤ törekszik mások helyzetének megértésére, felismeri a mások érzelmi állapotára és igényeire utaló jelzéseket; ➤ nyitott és segítőkész a nehéz helyzetben levő személyek iránt. 		
Fejlesztési feladatok/Ismeretek		Kapcsolódási pontok	
<p>Felelősség egymásért</p> <p>A kapcsolatrendszerben elfoglalt különböző helyzetek, szerepek elemzése</p> <p>Rendelkezik érzelmi kifejezőképességekkel a konfliktusok megelőzésére és megoldási javaslatokkal a konfliktusok megoldására;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Az egyén felelősségének megfogalmazása különböző szerepekben: cselekvőként vagy szemlélőként, aktív segítőként vagy érzelmi támogatóként a valós és a virtuális 		<p><i>Természettudomány:</i></p> <p>leány és női, fiú és férfi szerepek a családban, a társadalomban;</p> <p>mások megismerése, megítélése és a kommunikáció;</p> <p>családi és iskolai agresszió, önzetlenség,</p>	

<p>térben is.</p> <p>A kapcsolatok minősége</p> <ul style="list-style-type: none"> • Egymás jobb megismerésének és a társas kapcsolatrendszer gazdagításának módjai; • A másokat megítélő vélemények elemzése a lehetséges sztereotípiák, az előítéletek, elfogadás, tolerancia alapján; • A figyelmesség, közös tervezés és az együttműködés példáinak érvényesítése; • A tartós kapcsolatok és párkapcsolatok alapvető feltételeinek megismerése. <p>A kapcsolatok megóvása</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kapcsolati konfliktusok elemzése eltérő igények, kommunikáció és érzelmek szempontjából, megoldási stratégiák kidolgozása; • A felelősségvállalás, bocsánatkérés és a jóvátétel szerepének felismerése a kapcsolatok helyreállításában, 	<p>alkalmazkodás, áldozatvállalás, konfliktuskezelés, probléma feloldás; a kamasz helye a harmonikus családban; a viselkedési normák és szabályok szerepe.</p> <p><i>Dráma és színház</i></p> <p>konszenzus kialakításának képessége és eszköztárának megismerése a dramatikus tevékenységek előkészítése során;</p> <p>Egymás munkája iránti tisztelet, figyelem, őszinteség és tapintat a megbeszélésekkor, belső irányítású csoportszerveződés</p> <p>dramatikus tevékenységek alkalmával.</p> <p><i>Digitális kultúra:</i></p> <p>Forráshasználat, ppt. interaktív feladat készítése</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>kapcsolatrendszer, viszonyulás, konfliktuskezelés, jóvátétel, alkalmazkodás, önállóság, cselekvés, átélés, előítélet, elfogadás</p>

Tematikai egység	A társas együttélés kulturális gyökerei: Nemzet – helyem a társadalomban	Órakeret: 5 óra
Előzetes tudás, tapasztalat	Az Európáról, a globalizációról és a multikulturális társadalmakról szerzett történelmi és földrajzi ismeretelemek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai, eredményei	<p>A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ azonosítja, értelmezi a nemzet, a kulturális közösség számára fontos közösségi értékeket, indokolja, hogy ezek milyen szerepet játszanak a saját életében; ➤ érzelmileg, társas-lelkületileg azonosul az állami, nemzeti és egyházi ünnepkörök jelentőségével, értelmezi a hozzájuk kapcsolódó jelképeket, valamint az ünnepek közösségmegtartó szerepét; ➤ azonosítja azokat a kulturális különbségeket, helyzeteket, amelyek etikai dilemmákat vetnek fel, és véleményt alkot róluk; ➤ a csoporthoz való csatlakozás vagy az onnan való kiválás esetén összeveti a csoportnormákat és a saját értékrendjét; ➤ képes a problémák elemzésére és a megoldási alternatívák alkotására, a probléma megoldása érdekében képes önmaga motiválására; ➤ azonosítja a számára fontos közösségi értékeket, indokolja, hogy ezek milyen szerepet játszanak a saját életében; ➤ azonosítja azokat a helyzeteket, amelyek etikai dilemmákat vetnek fel, és véleményt alkot róluk; ➤ értékeli az etikus és nem etikus cselekvések lehetséges következményeit. <p>A témakör tanulása eredményeként a tanuló:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ azonosítja a valós és virtuális térben történő zaklatások különböző fokozatait és módjait, van terve a zaklatások elkerülésére és kivédésére; tudja, hogy hová fordulhat segítségért; ➤ értelmezi a szabadság és az önkorlátozás, a tolerancia és a szeretet megjelenését és határait egyéni élethelyzeteiben; ➤ fizikai vagy digitális környezetben információt gyűjt és megosztja tudását a sport, tudomány, technika, művészetek vagy a közélet területén a magyar nemzet és Európa kultúráját meghatározó kiemelkedő személyiségekről és tevékenységükről; ➤ ismeri a nemzeti identitást meghatározó kulturális értékeket, és indokolja, hogy miért fontos ezek megőrzése; ➤ azonosítja a nemzeti és európai értékek közös jellemzőit, az európai kulturális szemlélet meghatározó elemeit; ismereteket szerez a Kárpát-medencében élő magyarokról, Magyarországon élő nemzetiségekről, népcsoportokról, kettős kötődésű személyekről; ➤ ismeri a rá vonatkozó gyermekjogokat, ezek fő szabályozó dokumentumait, értelmezi kötelezettségeit, részt vesz szabályalkotásban; ➤ ismeri az alapvető emberi jogokat és vizsgálja ezek érvényesülését különböző embercsoportok esetében; ➤ megismeri a hátrányos helyzetű személyek érdekében szervezett 	

	<p>programokban való részvétel lehetőségeit;</p> <p>➤ reflektív módon vizsgálja saját és csoportja gondolkodását más csoportokról; kifejtí véleményét a sztereotípiák és előítéletek hatásáról.</p>
Fejlesztési feladatok/Ismeretek	Kapcsolódási pontok
<p>A közösségek és identitás</p> <ul style="list-style-type: none"> • A kulturális-társadalmi identitás alapjai, a nemzeti identitás megőrzése; • Európa szerepének felismerése, mint a nemzeti kulturális identitás egyik meghatározója; • A különböző közösségekhez tartozás lehetséges ellentmondásai feltárása; • Különböző közösségek viszonyainak elemzése; • Az európai értékrend elemei a társadalmi és jogrendszerekben, ezek megvalósulása vagy hiánya a mindennapokban. <p>Értékek a társas együttműködésben;</p> <ul style="list-style-type: none"> • A kölcsönös bizalom, becsületesség és felelősségvállalás, mint fő közösségszervező értékek azonosítása; • Az elesettek segítése, a szolidaritás fogalmának értelmezése; • Véleményalkotás a szabálysértés, csalás, jogsértés, bűnelkövetés eseteiről egyéni és társadalmi kár szempontjából, egyben a társadalmi elfogadottságáról; • Kérdések megfogalmazása a büntetés néhány formájáról; • Az együttműködés, felelősségvállalás, feladatvállalás alapelveinek átélése; • Fontos társadalmi értékek megvalósításának érdekében végzett tevékenységek megismerése; • A jogok és köteleességek rendszerének elemzése több társadalmi szinten; • Az egyén aktív részvételi lehetőségei a társadalom életének szabályozásában; • Társadalmi témájú médiahírek elemzése, saját médiafogyasztás vizsgálata; • Az agresszív nyelvhasználat és az információtorzítás felismerése. 	<p><i>Földrajz:</i> éhezés és szegénység a világban; Európa változó társadalma; az Európai Unió lényegének megértése; népeességmozgások és menekültáradat; a Kárpát-medence népei.</p> <p><i>Történelem:</i> egyenlőség és egyenlőtlenségek a társadalomban; állampolgári jogok és köteleességek; a nyugati integráció kezdetei; az Európai Unió létrejötte és működése; a globalizáció előnyei és veszélyei;</p> <p>Magyarország Alaptörvénye; a magyarországi nemzetiségek és etnikai kisebbségek; a cigány (roma) népeesség helyzete</p> <p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> véleménynyilvánítás, érvek, ellenérvek, a saját álláspont megvédése</p> <p><i>Digitális kultúra:</i> Forráshasználat, ppt., interaktív feladat készítése</p>
Kulcsfogalmak/fogalmak	nemzet, nemzetiség, kultúra, identitás, tolerancia, szolidaritás, szabályszegés, jogsértés, bűn, büntetés, érdekérvényesítés, társadalmi cél, média

Tematikai egység	A természet rendjének megőrzése és a fenntartható jövő + ökoprojekt	Órakeret: 6 óra +1 óra
Előzetes tudás, tapasztalat	Az alkohol, a cigaretta és a drogok káros hatásaival kapcsolatos egészségügyi ismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai, eredményei	<p>A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ megfogalmazza személyes felelősségét a természeti és tárgyi környezet iránt, megoldási javaslatot tesz környezetének megőrzésére, esztétikus fejlesztésére; ➤ értékeli, értelmezi az ökológiai, ökonómiai egyensúly hétköznapi szükségességét; ➤ döntéseket hoz arról, hogy milyen szokások kialakulásával járul hozzá a fenntartható fejlődés megvalósításához, milyen cselekvéseket tehet a társadalmi problémák kezelése érdekében; ➤ megfogalmazza, hogy a pozitív egyéni és társadalmi jövőkép elérését milyen feltételek támogatják. <p>A témakör tanulása eredményeként a tanuló:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ folyamatosan frissíti az emberi tevékenység környezetre gyakorolt hatásaival kapcsolatos ismereteit fizikai és digitális környezetben, kritikus szemlélettel vizsgálja a technikai fejlődés lehetőségeit, korlátait; ➤ megismeri és véleményezi a természeti erőforrások felhasználására, a környezetszennyezésre, a globális és társadalmi egyenlőtlenségek problémájára vonatkozó etikai felvetéseket; ➤ értelmezi a fenntartható fejlődés és a legfontosabb társadalmi problémák megoldása érdekében javasolt stratégiákat, cselekvési lehetőségeket. 	
Fejlesztési feladatok/Ismeretek		Kapcsolódási pontok
<p>Lehetőségek és egyenlőtlenségek</p> <ul style="list-style-type: none"> • Megismeri az általános emberi szükségleteket az egyén, a helyi közösségek és az emberiség szintjén is; • Az egyén és közösség rövid és hosszú távú érdekei közötti ellentmondások feltárja; • Az emberiség létezésének alapvető feltételeit veszélyeztető folyamatok azonosítja; • Társadalmi-gazdasági egyenlőtlenségek okainak megismerése. <p>Az ember és környezetének kölcsönhatása</p> <ul style="list-style-type: none"> • Az emberiség életét és gondolkodását leginkább befolyásoló technológiák hatásainak elemzése a személyes kapcsolatok és az életminőség szempontjából, 		<p><i>Magyar nyelv és irodalom:</i> a sajtóműfajok alapvető jellemzőinek tudatosítása; hírek, események a médiában.</p> <p><i>Történelem:</i> tudományos és technikai forradalom; a világháló.</p> <p><i>Vizuális kultúra:</i> képek, látványok, médiaszövegek, események önálló elemzése a vizuális közlés köznapi és</p>

<p>megoldási javaslatok, etikai szabályok megfogalmazása a problémákra;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Károsító és építő, környezetszépítő tevékenységek megkülönböztetése; • Néhány környezeti etikai és bioetikai kérdés megismerése; <p>Az emberiség jövője</p> <ul style="list-style-type: none"> • A fogyasztói és pénzügyi tudatosság fő elveinek rendszerezése; • Környezetbarát technológiai megoldások, kreatív újrahasznosítási lehetőségek feltárása; • Saját célok megfogalmazása a fenntartható fejlődés érdekében. 	<p>művészi formáinak felhasználásával; a mozgóképi nyelv alapjainak, működésének értelmezése.</p> <p><i>Digitális kultúra:</i> Forráshasználat, ppt., interaktív játékok készítése</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>erőforrás, globális hatás, újrahasznosítás, környezetbarát technológia, egyéni felelősség, fenntartható fejlődés, egyenlőtlenség</p>

Tematikai egység	Az európai kultúra hatása az egyén értékrendjére	Órakeret: 6 óra
Előzetes tudás, tapasztalat	Különböző vallásokhoz kapcsolódó, történelmi, jelenismereti, irodalmi és művészeti ismeretek.	
A tematikai egység nevelési-fejlesztési céljai, eredményei	<p>A témakör tanulása hozzájárul ahhoz, hogy a tanuló a nevelési-oktatási szakasz végére, adottságaihoz mérten, életkorának megfelelően:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ értelmezi az európai, a nemzeti kultúra közös eredetét, forrását azonosítja a számára fontos közösségi értékeket, indokolja, hogy ezek milyen szerepet játszanak a saját életében; ➤ azonosítja azokat a helyzeteket, amelyek etikai dilemmákat vetnek fel, és véleményt alkot róluk; ➤ értékeli az etikus, a nem etikus cselekvések lehetséges következményeit; ➤ reflektíven értékeli tudásszerzési módjait, különös tekintettel a forrás hitelességére; ➤ képes a helyzetnek megfelelő érzelmek kifejezésére; ➤ egyéni cselekvési lehetőségeket fogalmaz meg az erkölcsi értékek érvényesítésére. <p>A témakör tanulása eredményeként a tanuló:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ értelmezi a szeretetnek, az élet tisztelete elvének a kultúrára gyakorolt hatását; ➤ feltárja, hogy az Európa vallási arculatát meghatározó egyházak tevékenysége, szokás- vagy értékrendje milyen módon jelenik meg a társadalomban; ➤ feltárja, hogyan jelenik meg a hétköznapiak során a tárgyalt világvallásoknak az emberi életre vonatkozó erkölcsi tanításai; ➤ a megismert vallások erkölcsi tanításait összeveti személyes véleményével; ➤ saját életét meghatározó világnézeti elkötelezettség birtokában a kölcsönös tolerancia elveit gyakorolja. 	
Fejlesztési feladatok/Ismeretek		Kapcsolódási pontok
<p>Világnézet és erkölcs</p> <ul style="list-style-type: none"> • Különböző világnézetten alapuló gondolkodások összehasonlítása; • Az erkölcs, mint viselkedést szabályozó értékrendszer, az erkölcsi fogalmak egyéni értelmezése; • A személyes erkölcs kialakulását befolyásoló tényezők azonosítása: a család, a média, a kortárs csoportok, a nevelők; • Az egyén és közösség értékítéletének ütköztetése; • A saját értékrendnek megfelelő és ellentmondó viselkedés gyakorlása; • A zsidóság és a kereszténység, világképeinek fő vonásai, 		<p><i>Vizuális kultúra:</i> személyes véleményt kifejező vizuális megjelenítés adott témában.</p> <p><i>Földrajz:</i> a világvallások társadalmat, gazdaságot, környezetet befolyásoló szerepe; kultúrák találkozásai a Föld</p>

<p>fő tanításaik megismerése;</p> <ul style="list-style-type: none"> • A vallás szerepének jelentőségének azonosítása az emberek életében; • A zsidó és keresztény vallások álláspontjainak értelmezése néhány általános etikai kérdésben; • Az egyházak társadalmi tevékenységének megismerése, együttműködés közös célok érdekében. <p>A vallások tanításai</p> <ul style="list-style-type: none"> • A tízparancsolat megismerése; • A felebaráti szeretet, felelősségvállalás gyakorlása a másik ember iránt; • Olyan értékek keresése, melyek azonosak a vallásos és nem vallásos emberek számára. 	<p>különböző térségeiben.</p> <p><i>Digitális kultúra:</i> Forráshasználat, ppt., interaktív feladat készítése</p>
<p>Kulcsfogalmak/ fogalmak</p>	<p>vallás, hit, erkölcs, kereszténység, iszlám, judaizmus, hinduizmus, buddhizmus, felebaráti szeretet, karitás, aranyszabály, az élet tiszteletének elve, tízparancsolat</p>

<p>A fejlesztés várt eredményei a 8. évfolyam végén</p>	<p>A tanuló megérti, hogy az ember egyszerre biológiai és tudatos lény, akit veleszületett képességei alkalmassá tesznek a tanulásra, mások megértésre és önmaga vizsgálatára.</p> <p>Érti, hogy az emberek viselkedését, döntéseit tudásuk, gondolataik, érzelmeik, vágyaik, nézeteik és értékrendjük egyaránt befolyásolják. Képes reflektálni saját maga és mások gondolataira, motívumaira és tetteire.</p> <p>Életkorának megfelelő szinten ismeri önmagát, hosszabb távú elképzeléseinek kialakításakor képes reálisan felmérni a lehetőségeit.</p> <p>Képes erkölcsi szempontok szerint mérlegelni különféle cselekedeteket, és el tudja viselni az értékek közötti választással együtt járó belső feszültséget.</p> <p>Képes ellenállni a csoportnyomásnak, és saját értékrendje szerinti autonóm döntéseket hozni.</p> <p>Tisztában van vele, hogy baráti- és párkapcsolataiban felelősséggel tartozik a társaiért.</p> <p>Kialakultak benne az európai identitás csirái.</p> <p>Nyitott más kultúrák értékeinek megismerésére és befogadására.</p> <p>Érti a szabályok szerepét az emberi együttélésben, s e belátás alapján igyekszik alkalmazkodni hozzájuk; igényli azonban, hogy maga is alakítója lehessen a közösségi szabályoknak.</p> <p>Van elképzelése saját jövőjéről, és tisztában van vele, hogy céljai eléréséért erőfeszítéseket kell tennie.</p> <p>Életkorának megfelelő szinten tisztában van vele, hogy minden döntés szabadsága egyúttal felelősséggel is jár.</p> <p>Fontosnak érzi a közösséghez tartozást, miközben törekszik személyes autonómiájának megőrzésére.</p> <p>Képes megfogalmazni, hogy mi okoz neki örömet, illetve rossz érzést.</p> <p>Tisztában van a függőséget okozó szokások súlyos következményeivel.</p> <p>Tudja, hogy ugyanazt a dolgot különböző emberek eltérő módon ítélik meg, ami konfliktusok forrása lehet.</p> <p><i>Megjegyzés: A vastag betűvel szedettek a minimumkövetelményt jelölik</i></p>
--	--

<p>A fejlesztés várt eredményei a 8. évfolyam végén enyhe értelmi fogyatékos tanuló esetében</p>	<p>A tanuló megérti, hogy az ember egyszerre biológiai és gondolkodó lény, aki alkalmas tanulásra és mások megértésére. Életkorának és képességeinek megfelelő szinten ismeri önmagát. Nyitott más kultúrák értékeinek megismerésére és befogadására. Képességeinek megfelelő szinten elképzei saját jövőjét; tudja, hogy céljai eléréséért erőfeszítéseket kell tennie. Életkorának és mentális képességének megfelelő szinten tudja, hogy minden döntés szabadsága egyúttal felelősséggel is jár. Ismeretei vannak a függőséget okozó szokások súlyos következményeiről. Irányítás mellett ismereteket szerez a közvetlen környezetében jelenlevő hagyományokról, az emberi- és a társas kapcsolatok természetéről, az erkölcsről, a világvallásokról, a kereszténység európai hagyományairól. Képes megkülönböztetni a helyes és helytelen emberi cselekedeteket. A tisztelet, szeretet, megbecsülés fogalmáról elképzelésekkel rendelkezik, melyet saját segítőkész magatartásával támaszt alá.</p> <p><i>Megjegyzés: A vastag betűvel szedett a minimumkövetelményt jelölik.</i></p>
---	--